

NACZELNA DYREKCJA ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH

ARCHEION

TOM CXVI

WARSZAWA 2015

Rada Redakcyjna

Jerzy Gaul, Wojciech Krawczuk, Alicja Kulecka, Janusz Łosowski, Iryna Matiash,
Krzysztof Skupieński, Krzysztof Strykowski, Janusz Tandecki (przewodniczący),
Janusz Zbudniewek

Redakcja

Andrzej Biernat, Anna Laszuk,
Władysław Stępiak (redaktor naczelny), Violetta Urbaniak (sekretarz naukowy redakcji)

Recenzenci

prof. dr hab. Edward Kołodziej (UMCS)
dr hab. Waldemar Chorażyczewski, prof. UMK

Redaktor merytoryczny

Violetta Urbaniak

Redaktor językowy

Ewa Stępniewicz

Projekt okładki

Monika Klimowska

© Copyright by Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, Warszawa 2015

ISSN 0066-6041

Adres Redakcji

ARCHEION

Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych

02-517 Warszawa, ul. Rakowiecka 2 D

e-mail: archeion@archiwa.gov.pl <http://www.archiwa.gov.pl>

Printed in Poland

Wydanie I. Nakład 500 egz.

Ark. wyd. 47,8 (tekst), 4,5 (ilustracje); Ark. druk. 47,6

Przygotowanie do druku i druk

Archiwum Państwowe w Przemyślu

37-700 Przemyśl, ul. Lelewela 4, tel. 16 670 35 38

e-mail: archiwum@przemysl.ap.gov.pl

SPIS TREŚCI

Od Redakcji 7

W dniu jubileuszu Pana Docenta Bolesława Woszczyńskiego
(*Władysław Stepniak*) 11

Jacek Krochmal, Bolesław Woszczyński — 50 lat w służbie
archiwalnej 13

Problemy archiwistyki

Marlena Jabłońska, *Internal relations* jako narzędzie organizacji
i zarządzania archiwami 25

Leszek Pudłowski, Luciana Duranti — archiwista w czasach
globalizacji 39

Jakub Rudnicki, Wnioski dla archiwów wynikające z programu
„Informacja dla Wszystkich” 84

Ryszard Wojtkowski, Piotr Zawilski, Korzystanie z zasobów
archiwalnych w Internecie — doświadczenie polskich archiwów 90

Piotr Bewicz, Aleksandra Sitkiewicz, Zmagania z postmodernizmem
i koncepcje archiwum według La Capry, Derridy i Foucaulta 98

Michał Leśniewski, Trochę egzotyki. — raport z badań w archiwach
i bibliotekach Republiki Południowej Afryki 111

Teoria i metodyka archiwalna

Karol Maciejko, Zarząd Państwowych Nieruchomości Ziemijskich
czy Państwowe Nieruchomości Ziemijskie — problem nazwy zespołu
na tle dziejów jego twórcy 125

Artur Sypuła, Postępowanie z materiałami z badań indywidualnych
spisów powszechnych w Europie i w Ameryce — analiza
porównawcza 141

Stanisław Dobrowolski, Przejęcie zasobu Oddziału w Skołyszynie
i metody odtwarzania zasobu popowodziowego 181

Hubert Mazur, Od prac kulturalno-oświatowych do edukacji w archiwach państwowych. Dzieje myśli popularyzatorskiej i przegląd piśmiennictwa z lat 1930–2014	244
Wiesława Kwiatkowska, Opracowanie archiwalne w dobie technologii informatycznych — co należy zachować, a co zmienić w dotychczasowej metodyce?	291

Archiwoznawstwo

Roman Stelmach, Polonika i silesiaka w Archiwum w Ołomuńcu	303
Andrzej Drakoniiewicz, Materiały archiwalne przechowywane w Archiwum Państwowym w Łodzi dotyczące mniejszości narodowych i religijnych w Pabianicach	328
Jarosław Matysiak, Wkład prof. dr. Kazimierza Kaczmarczyka (1878–1966) w rozwój archiwów kościelnych i klasztornych	340
Aleksander Wabiszczewicz, Stan zachowania i charakterystyka materiałów dokumentalnych II Rzeczypospolitej w Archiwum Państwowym Obwodu Brzeskiego	370
Aleksander Wabiszczewicz, Состояние сохранности и характеристика документальных материалов периода II Речи Посполитой в фондах Государственного архива Брестской области	385
Piotr Cichoracki, Wartość badawcza materiałów z okresu II Rzeczypospolitej, przechowywanych w archiwach białoruskich na przykładzie akt Urzędu Wojewódzkiego Poleskiego	400
Ewa Rosowska, Dzieje dokumentacji polskiej na Kresach Północno-Wschodnich w latach 1939–1945	414

Z warsztatu historyka i archiwisty

Barbara Bielańska, Głuszyna, Piotrowo i Sypniewo – wybrane dziewiętnasto- i dwudziestowieczne materiały źródłowe do dziejów, przechowywane w Archiwum Państwowym w Poznaniu	435
Mikołaj Nowacki, Kancelaria hipoteczna w zaborze rosyjskim	483
Agnieszka Czajkowska, Józef Ignacy Kraszewski jako archiwista	498
Andrzej Będziński, Czy w Komorowie koło Tomaszowa Mazowieckiego funkcjonowała papiernia?	509
Paweł Pietrzyk, Polonijne instytucje w Australii i ich zbiory archiwalne na przykładzie ośrodków w Melbourne, Sydney i Brisbane	515
Robert Szarejko, Wywłaszczenia nieruchomości w Polsce w latach 1944–1998	541

Piotr Kardyś, <i>Series episcoporum samogitiensium</i> . Katalogi biskupów żmudzkich z lat 1881–1914 z <i>elenchusów</i> (schematyzmów) diecezji żmudzkiej, zachowanych w Archiwum Diecezjalnym w Kielcach	564
Marek Derwich, Marek L. Wójcik, Projekt edycji XIX-wiecznych repertoriów dokumentów pochodzących z klasztorów skasowanych na Śląsku ze zbiorów Archiwum Państwowego we Wrocławiu.	578
Ewa Rosowska, Wymiana jeńców i uchodźców między Polską i Rosją w latach 1921–1924 w świetle dokumentów archiwów białoruskich . . .	601

Omówienia i recenzje

<i>Архивы России и Польши. Archiwa Rosji i Polski. Zbiór studiów</i> , red. L. Mazur, J. Łosowski, Jekaterynburg 2013, ss. 316 (<i>Dorota Lewandowska</i>)	619
<i>Gloria victis 1863 r. Studia i szkice z dziejów powstania styczniowego</i> , red. T. Matuszak, Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim, Warszawa–Piotrków Trybunalski 2013, ss. 286 (<i>Alicja Kulecka</i>)	625
<i>Dokumenty powstania styczniowego. Wydarzenia — ludzie — tradycja</i> , red. P. Dymmel, R. Hordyjewski, Archiwum Państwowe w Lublinie, Lublin 2013, ss. 96 (<i>Alicja Kulecka</i>)	627
<i>Powstanie styczniowe w źródłach archiwalnych. Dokumenty z zasobu Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim i Oddziału w Tomaszowie Mazowieckim</i> , wybór, oprac. materiałów M. Hubka, K. Łapiński, A. Wróbel, Piotrków Trybunalski–Tomaszów Mazowiecki 2013, ss. 90 (<i>Alicja Kulecka</i>)	629
<i>Polacy w Altaju</i> , Barnauł 2013; <i>Polacy w Altaju. Altaj w Polsce (XVIII–XXI ww.)</i> , Barnauł 2013 (<i>Anna Wajs</i>)	630
<i>Acta Nunciaturae Polonae, tomus LIV, Joannes Andreas Archetti (1776–1784)</i> , vol. 1 (8 IV 1775–25 VII 1776), ed. P. Zając OMI, Academia Scientiarum et Litterarum Polona, Cracoviae 2013, pp. LXIX+665 (<i>Janusz Grabowski</i>)	633
<i>Polska–Białoruś. Wspólne dziedzictwo historyczne. Przewodnik po materiałach archiwalnych 1918–1939</i> , t. 1, Archiwum Państwowe Obwodu Brzeskiego, Archiwum Państwowe Obwodu Grodzieńskiego, oprac. i red. nauk. E. Rosowska, A. Smalianczuk, A. Wabiszczewicz, A. Wielikij, Warszawa 2013, ss. 360 (<i>Sławomir Iwaniuk</i>)	640

Przegląd czasopism

„Archivar” 2012, t. 65, z. 1–4 (<i>Jerzy Grzelak</i>)	645
„Archives” 2011, t. 36, nr 124; 2012, t. 37, nr 125 (<i>Tomasz Hajewski</i>)	661
„Archivní Časopis” 2011, t. 60, nr 1–4 (<i>Wioletta Lipińska</i>)	664

„Nordisk Arkivnyt” 2014, nr 2–4; 2015, nr 1 (<i>Wojciech Krawczuk</i>)	669
„Sborník Archivních Prací” 2011, nr 1–2 (<i>Wioletta Lipińska</i>)	672
„Slovenská Archivistika” 2011, nr 1–2 (<i>Wioletta Lipińska</i>)	674

Kronika

<i>Polish Music Center</i> w Los Angeles (<i>Monika Płuciennik</i>)	677
Kontrowersyjne archiwalia. Konferencja archiwów uniwersyteckich i naukowych w Erlangen (19–20 marca 2015) (<i>Paweł Gut,</i> <i>Jolanta Leśniewska</i>)	683
<i>Making the Information Governance Landscape In Europe</i> — 7. Konferencja DIM Forum (<i>Hubert Wajs, Wojciech Woźniak</i>)	693
Polskie rzymskokatolickie księgi metrykalne w Archiwum Państwowym Obwodu Równieńskiego (Державний Архів Рівненської Облaсті) na Ukrainie (<i>Małgorzata Kysil</i>)	697
Sto wydarzeń na setną rocznicę wielkiej wojny (<i>Anna Belka</i>)	702
Konferencja „Warszawa ma wiele twarzy” (<i>Filip Marczewski</i>)	712
Forum Edukatorów Archiwalnych (<i>Hubert Mazur, Agnieszka Rosa</i>)	716
Konferencja naukowa na temat znaczenia zasobu Archiwum Państwowego w Przemysłu dla badań historycznych (<i>Anna Krochmal</i>)	719

Wspomnienia pośmiertne

Aurelia Janina Dziedziuk (21 V 1917–19 VIII 2013) (<i>Anna Nowak</i>)	721
Elżbieta Chełminiak (10 VI 1939–27 XII 2013) (<i>Marta Jaszczyńska</i>)	725
Alicja Makowska (6 III 1924–26 VIII 2014) (<i>Hubert Mazur</i>)	728
Jan Milczarek (1927–2014) (<i>Adam Lajdenfrost</i>)	731
Teresa Węsierska-Biernatowa (27 XII 1927–1 XII 2014) (<i>Katarzyna Kubicka</i>)	732
Czesław Biernat (18 I 1925–20 I 2015) (<i>Lidia Potykanowicz-Suda</i>)	734
Halina Wiśniewska-Bieniek (1 IX 1924–4 III 2015) (<i>Andrzej Drakoniewicz</i>)	740
Bogusław Bobusia (7 I 1954–29 IV 2015) (<i>Anna Nowak</i>)	743
Table of contents	747
Table des matières	751
Содержание	755
Wykaz autorów tomu 116	759

OD REDAKCJI

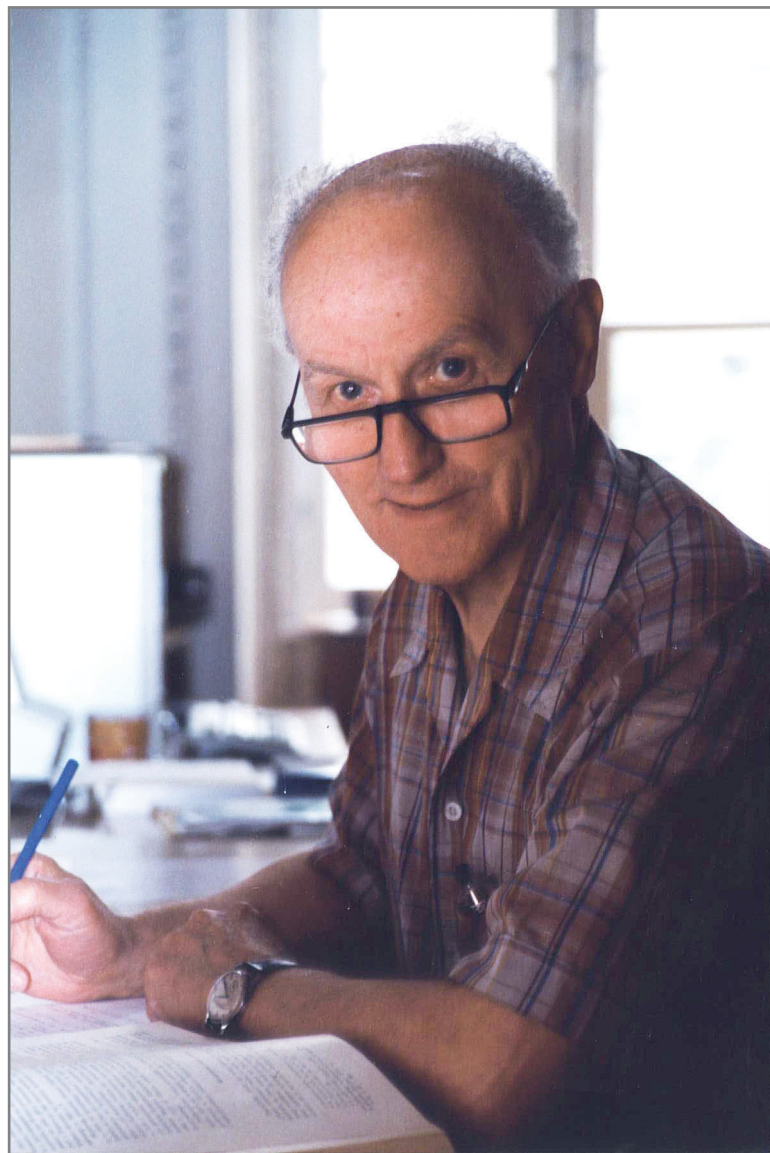
Zapraszając Czytelników do lektury tomu 116 „Archeionu”, pragniemy wyrazić zadowolenie z faktu, że jego zawartość dowodzi postępującego ożywienia środowiska zawodowego archiwistów oraz rozwoju jego działalności naukowej i popularyzatorskiej. Sprzyja to umocnieniu pozycji naszego czasopisma wśród innych periodyków naukowych, czego potwierdzeniem jest wyróżnienie w postaci uzyskania 10 punktów na „Liście czasopism punktowanych Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego — część C wykazu czasopism naukowych (Czasopisma naukowe znajdujące się w bazie *European Reference Index for the Humanities* ERIH wraz z liczbą punktów przyznawanych za publikację w tych czasopismach)”.

W publikowanym tomie, dedykowanym doc. dr. Bolesławowi Woszczyńskiemu, zwraca uwagę kilka artykułów. Wśród nich należy wymienić teksty Aleksandra Wabiszczewicza, Piotra Cichorackiego i Ewy Rosowskiej zamieszczone w dziale „Archiwoznawstwo”, poszerzające zakres wiedzy na temat spuścizny archiwalnej II Rzeczypospolitej, z której to wiele dokumentów wytworzonych na terenach wschodnich dawnego państwa polskiego przechowywanych jest obecnie w zbiorach archiwalnych naszych sąsiadów. Dopelniają je artykuły charakteryzujące polonika w zbiorach archiwów czeskich oraz zbiory archiwalne instytucji polonijnych w Australii na przykładzie ośrodków w Melbourne, Sydney i Brisbane.

W działach „Problemy archiwistyki” i „Teoria i metodyka archiwalna” szczególne miejsce zajmują teksty poświęcone problematyce komunikacji wewnętrznej w archiwach jako narzędziu organizacji i zarządzania, wpływowi technologii informatycznych na działalność archiwalną, postępowaniu z dokumentacją masową powstałą w ramach spisów powszechnych w Europie i w Ameryce, a także działaniom podjętym w celu odtworzenia zasobu Oddziału w Skołyszynie Archiwum Państwowego w Rzeszowie dotkniętego skutkami powodzi z 2010 r. W szczególności polecamy czytelnikom studium przybliżające postać i działalność prof. Luciany Duranti, uznawanej szeroko za liczący się autorytet naukowy w dziedzinie archiwistyki.

Staramy się stale rozwijać działy „Omówienia i recenzje” oraz „Przegląd czasopism”, zapraszając do współpracy z Redakcją wszystkich autorów zainteresowanych przyjęciem roli stałego recenzenta wybranego tytułu czasopisma zagranicznego. Także dział „Kronika”, zawierający w tomie 116 wiele ważnych

i interesujących informacji, powinien być sukcesywnie rozbudowywany. Mamy nadzieję, że pomogą nam w tym koledzy archiwiści, którzy uznają, że warto będzie podzielić się z czytelnikami informacjami i doświadczeniami dotyczącymi zarówno ich bieżącej pracy, jak i działań realizowanych przez ich macierzyste archiwa.

Амосовский.

W DNIU JUBILEUSZU PANA DOCENTA BOLESŁAWA WOSZCZYŃSKIEGO

Upłynęło już sporo czasu od chwili, w której przeszedł Pan na jakże zasłużoną emeryturę. W pamięci kolegów i współpracowników pozostają ciągle żywe wspomnienia związane z Pańską aktywnością i niezwykłą wręcz życzliwością wobec całego środowiska zawodowego. Archiwa państwowe, także Centralne Archiwum Wojskowe, zawdzięczają Koledze bardzo wiele. Pokonując wszelkie szczeble drogi zawodowej archiwisty, zdobył Pan wiedzę i doświadczenie pozwalające na kierowanie przez wiele lat Zakładem Naukowym Archiwistyki Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych. Okres ten wypełniony był intensywną pracą na rzecz środowiska, dzięki której wzmocnione zostały podstawy metodyczne dziedziny archiwalnej w naszym kraju. Wzmogła się działalność wydawnicza źródeł archiwalnych oraz uległy pogłębieniu i poszerzeniu kontakty i współpraca z wieloma partnerami na arenie międzynarodowej.

Wielką rolę, trudną i wręcz nie do przecenienia, odegrał Pan w działaniach na rzecz ujawnienia prawdy o zbrodni katyńskiej, będąc obok Edwarda Frąckiego pierwszym cudzoziemcem, który w Moskwie wkroczył do tajnych magazynów zawierających ukryte przed światem dokumenty i dowody tej zbrodni. Następnie poświęcił Pan tej problematyce wiele lat swego życia jako redaktor, razem z prof. Wojciechem Materskim i dr Ewą Rosowską, wydawnictwa źródłowego pt. *Katyń. Dokumenty zbrodni*. Zaslugi w tej dziedzinie docenione zostały przez Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego, który odznaczył ten zespół autorski Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

Jest Pan autorem kilkuset publikacji naukowych i popularnonaukowych poświęconych podstawowym problemom działalności archiwalnej oraz dziejom archiwów. Każda bibliografia dorobku polskiej archiwistyki wykazuje w aneksie osobowym przy nazwisku Bolesław Woszczyński dziesiątki odwołań do Pańskich prac. Stawia to Pana w rzędzie najbardziej twórczych polskich archiwistów, których dorobek warunkował i warunkuje rozwój dziedziny archiwalnej. Na uwagę

i odnotowanie ze szczególnym szacunkiem zasługuje Pana zaangażowanie społeczne — jest Pan bowiem członkiem założycielem Stowarzyszenia Archiwistów Polskich i aktywnym uczestnikiem jego prac na przestrzeni ponad półwiecza.

Za wielki dorobek, szczególne zaangażowanie w działalność archiwalną oraz życzliwość okazywaną wszystkim bez wyjątku Koleżankom i Kolegom archiwistom pragnę Panu Docentowi serdecznie podziękować. Przekazuję równocześnie serdeczne życzenia dobrego zdrowia i wielu jeszcze lat aktywnej działalności.

Władysław Stępiak
Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych

LESZEK PUDŁOWSKI
(Wiedeń, Austria)

LUCIANA DURANTI — ARCHIWISTA W CZASACH GLOBALIZACJI

Verba docent, exempla trahunt
(Tytus Liwiusz)

Postać profesor Luciany Duranti jest całkowitym zaprzeczeniem stereotypowego wyobrażenia o osobie zajmującej się archiwistyką¹. Ma gruntowne wykształcenie klasyczne i historyczne, lecz nie siedzi w ciemnym, zakurczonym magazynie, analizując zmurszałe manuskrypty. Prof. Duranti to elegancka kobieta, z której emanuje śródziemnomorskie ciepło i jednocześnie tryska typowo włoską, niespożyta energia. Jednego dnia prowadzi seminarium w Vancouver, następnego leci do Pretorii, by na *University of South Africa* wygłosić uroczysty, doroczny wykład na temat współczesnej roli archiwisty. Jeszcze tego samego wieczora wylatuje do Europy, by wziąć udział w konferencji naukowej. Podróżuje po całym świecie, ale gdy mówię „Luciana, byłaś już chyba wszędzie!”, zaprzecza i dodaje: „Bywałam w Rosji, ale nie w Petersburgu. A tak bardzo chciałabym odwiedzić to historyczne miasto...”.

Nauka

Prof. Duranti pytana o to, jaką rolę odegrała tradycja rodzinna w wyborze kierunku jej studiów, zdecydowanie odpowiada: „Żadną”. Jedno, co wiedziała na

¹ Poglądy wyrażone w niniejszej publikacji są poglądami autora i nie muszą odzwierciedlać poglądów Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej. *The views expressed herein are those of the author and should not necessarily be attributed to the IAEA.* Panie Ewa Karwowska-Redas oraz Małgorzata K. Jankowska-Buttitta zechcą przyjąć podziękowania za pomoc i konsultację przy tłumaczeniach z języka włoskiego.

pewno, było to, że nie chce być profesorem (*sic!*). Prawie wszyscy w jej rodzinie byli profesorami o szerokim wachlarzu specjalizacji, począwszy od filologii klasycznej, francuskiej, przez historię, aż do matematyki i fizyki. Miała w związku z tym dosyć dyskusji przy rodzinnym stole o studentach i spisach lektur².

Początkowo młoda Luciana chciała studiować matematykę, lecz w tamtych czasach we Włoszech oczekiwano raczej, że młode dziewczęta powinny mieć wykształcenie ogólne. Po dłuższym namyśle, wychowana w środowisku inteligentnym i w szacunku dla kultury antycznej, zdecydowała się pójść w ślady rodziców i zaczęła studiować filologię klasyczną oraz historię. Nauki pobierała na słynnym, powstałym w 1303 r. Uniwersytecie Rzymskim — *La Sapienza*. Życie akademickie zaczynała w burzliwych latach rewolucji 1968 r., jednak nie przeszkodziło jej to w gruntownych studiach humanistycznych. Tak polubiła historię, że pracę dyplomową chciała pisać właśnie z tej dziedziny. I tu nastąpiło interesujące wydarzenie, które zaważyło na dalszej karierze młodej studentki, a które powinno także skłonić do refleksji sfrustrowanych archiwistów, żałujących że nie pozostali przy „czystej” historii. Otóż, opiekująca się jej pracą historyk dr Emilia Morelli stwierdziła, że Luciana jest „zbyt bystra, by zostać historykiem” i zasugerowała, że powinna podjąć studia archiwalne pod kierunkiem dr. Leopoldo Sandriego, dr. Arnaldo D’Addaria i dr. Elio Lodoliniego. Jak wspomina po latach „zwykłam szanować autorytety, zatem posłuchałam tej stanowczej sugestii. Uważam, że wyszło mi to na dobre”³.

Gdy pytam, jakie studia wybrałaby dzisiaj — matematykę, archiwistykę czy coś innego — odpowiada po namyśle, że mając dzisiejszą wiedzę, byłaby to oczywiście archiwistyka, ale nie jako licencjat (poza wszystkim innym wciąż nie ma takiej możliwości, ani we Włoszech, ani w Kanadzie). Magisterium z archiwistyki powinno być poprzedzone solidnymi studiami, które mają silne wsparcie w teorii i metodyce: „Być może, jako pierwszy stopień wybrałabym archeologię, gdyż jej perspektywa jest tak podobna do archiwistyki — kontekst jest w wszystkim! Studia tego typu obejmują również zgłębianie historii, którą uważam za fundament wykształcenia każdego obywatela, niezależnie od jego przyszłego zawodu” [podkreślenie — LRP]. Jako możliwą alternatywę przygotowania do magisterium z archiwistyki, prof. Duranti dopuszcza „studium prawa, które mnie fascynuje, zwłaszcza historia prawa i teoria prawa. Nigdy nie chciałabym być prawnikiem, ale doceniam znaczenie wiedzy prawnej dla każdego archiwisty”⁴.

Inną odpowiedź słyszę, gdy pytam, czy dla swoich dzieci również wybrałaby studia archiwalne? Przekornie odpowiada, że gdyby chciała je zniechęcić do swego zawodu, to sugerowałaby archiwistykę. Młodzi nie słuchają już sugestii

² E-mail prof. L. Duranti do autora, 11 listopada 2013 r.

³ Strona prof. L. Duranti, dział Education, <<http://www.lucianaduranti.ca/index2.cfm?id=edu>>.

⁴ Oba cytaty z e-maila prof. L. Duranti do autora z 11 listopada 2013 r.

rodziców, a ponadto powinni wybierać to, co pasuje do ich osobowości. Dzieci prof. Duranti nie mają takiego charakteru, który pasowałby do zawodu archiwisty. Wykazują zamiłowania artystyczne i spełniają się w animacji graficznej 3D oraz w komponowaniu i wykonywaniu muzyki. Tym niemniej, kilkoro młodych ludzi za sprawą prof. Duranti wybrało studiowanie archiwistyki i dzisiaj są zadowoleni z takiego wyboru.

Wróćmy jednak do studentki Luciany. Tytuł *dottore* (odpowiednik magistra) uzyskała w 1973 r., pisząc pod kierunkiem dr Emilii Morelli pracę pt. *I Ministeri Menabrea* („Gabinety Menabrei”). Była ona polityczną monografią rządów, którymi kierował Luigi Federico Menabrea (1809–1896), trzykrotny premier włoski w okresie 1867–1869. Praca o charakterze magisterskiej, ale oparta na gruntownych studiach w rzymskich archiwach. W następnym roku młoda *dottorressa* opublikowała na podstawie tej pracy artykuł będący obszerną biografią tego wybitnego włoskiego inżyniera, matematyka, generała, premiera i senatora Królestwa Włoch⁵. Wtedy chyba jeszcze nie do końca była przekonana, że archiwistyka jest jej przeznaczeniem, gdyż kontynuowała naukę w Instytucie Afrykańskim (*Istituto Africano*) w Rzymie i uzyskała nawet w 1974 r. dyplom studiów afrykanistycznych.

Energia nigdy nie opuszczała (i nie opuszcza) naszej bohaterki, gdyż w kolejnym, 1975 r. *dottorressa* stała się pełnoprawną panią doktor w swym macierzystym uniwersytecie. To wtedy w Specjalnej Szkole dla Archiwistów i Bibliotekarzy (*Scuola Speciale per Archivistici e Bibliotecari Università di Roma*) uzyskała tytuł archiwisty-paleografa (co stanowi odpowiednik doktoratu) za przygotowaną pod kierunkiem dra Leopolda Sandriego pracę o organizacji archiwistyki duńskiej⁶. W 1976 r. Luciana Duranti udowodniła, że nie tylko sama lubi się uczyć, ale może również nauczać innych, gdyż uzyskała oficjalne świadectwo rzymskiego Ministerstwa Edukacji potwierdzające jej kwalifikacje do nauczania języka włoskiego, łaciny i historii.

Jakby tego było mało, w 1979 r. uzyskała licencjat (BA) z języka francuskiego w rzymskiej Międzynarodowej Szkole Języka i Cywilizacji Francuskiej (*École Internationale de Langue et Civilization Française*). W tym samym roku, zdobyła — stanowiący odpowiednik tytułu magistra — dyplom archiwistyki, paleografii i dyplomatyki w Szkole Archiwum Państwowego w Rzymie (*Diploma di Archivistica, Paleografia e Diplomatica; Scuola dell'Archivio di Stato di Roma*). Dyplom taki, niezależnie od innych tytułów, musi posiadać każdy archiwista zatrudniony w archiwum państwowym we Włoszech⁷.

⁵ L. Duranti, *Luigi Federico Menabrea, Presidente del Consiglio*, „Rassegna Storica del Risorgimento” 1974, t. 62, nr 1, s. 2–37.

⁶ Eadem, *L'organizzazione archivistica danese*, „Annali della Scuola Speciale per Archivistici” 1978, t. 14, s. 22–41.

⁷ Kurs ten trwa dwa lata i należy go ukończyć w przeciągu pięciu lat od podjęcia pracy. Obejmuje on zajęcia z paleografii, dyplomatyki, chronologii, heraldyki oraz historii prawa i administracji.

Chyba tylko zamiłowaniem do samokształcenia, zdawania egzaminów i chęcią poznania procesów weryfikacyjnych można tłumaczyć fakt, że w 1989 r., już jako profesor uniwersytecki, nasza badaczka zdecydowała się zdawać trudny egzamin w Amerykańskiej Akademii Certyfikowanych Archiwistów.

Członkowie pierwszego zespołu *InterPARES* w *Open Society Archives, Central European University*, Budapeszt 8–12 marca 1999 r. To wtedy autor poznał prof. Duranti oraz prof. Terry'ego Eastwooda (czwarty od lewej) i prowadził z nimi żywe dyskusje na temat nowego modelu *continuum* dokumentacji, który powstał w opozycji do modelu cyklu życia

Rzymskie archiwa

Po ukończeniu studiów młoda *dottoressa* nie tylko intensywnie pogłębiała swą wiedzę, ale podjęła również pracę zawodową. W 1974 r. rozpoczęła owocną, trwającą do dzisiaj, karierę archiwalną, zatrudniając się w Krajowej Radzie Naukowej na stanowisku archiwisty (*Project Archivist*). Już wtedy współpracowała z redakcją włoskiego słownika biograficznego, publikując życiorysy wybitnych rodaków⁸.

W 1978 r., po uzyskaniu doktoratu i kolejnych dyplomów, podjęła pracę archiwisty (*Archivista di Stato*) w Archiwum Państwowym w Rzymie (*Archivio di Stato di Roma*). W ciągu sześciu lat pracy (1978–1982) młoda badaczka opracowała

Ponieważ dr Duranti studiowała w Rzymie, musiała ponadto szczegółowo poznać dzieje byłego państwa papieskiego od VII do XIX w.; zob.: <<http://www.lucianaduranti.ca/index2.cfm?id=edu>>.

⁸ Eadem, Pietro Carmine, *Dizionario Biografico degli Italiani*, t. 20, *Enciclopedia Treccani*, Roma 1977; eadem, Domenico Chiaves, *Dizionario Biografico degli Italiani*, t. 21, *Enciclopedia Treccani*, Roma 1977.

siedem zespołów i napisała do nich inwentarze, a rezultaty jej pracy są wykorzystywane do dzisiaj⁹. Tak intensywne działania praktyczne w archiwum z pewnością stanowiły doskonałą bazę do pogłębiania studiów teoretycznych. Nasza niestrudzona archiwistka potrafiła przy tym łączyć owocną pracę zawodową z nauczaniem. W latach 1979–1983, jako adiunkt (*Assistant Professor*), prowadziła zajęcia w Szkole Archiwistyki, Paleografii i Dyplomatyki (*Scuola di Archivistica, Paleografia e Diplomatica*) przy Archiwum Państwowym w Rzymie. Jednocześnie w 1980 r. była wykładowcą kursów podyplomowych z zarządzania dokumentacją w Prefekturze Rzymu, a rok później w Ministerstwie Edukacji.

La Sapienza

Przełomowym w karierze zawodowej, i jak się miało również okazać akademickiej, był rok 1982. To wtedy pracownica archiwum państwowego wygrała ogólnokrajowy konkurs na stanowisko adiunkta (*Ricercatore Universitario, Assistant Professor*) na swym macierzystym Uniwersytecie Rzymskim — w szkole, w której uzyskała doktorat, czyli w Specjalnej Szkole dla Archiwistów i Bibliotekarzy. Nadal wykorzystywała wiedzę zdobytą na studiach archiwalnych, publikując artykuły przygotowywane na podstawie kwerend, które przeprowadziła w archiwach rzymskim i watykańskim¹⁰. Już wtedy zaczęła interesować się archiwistyką kontynentu amerykańskiego oraz publikować w czasopismach amerykańskich i kanadyjskich. Informowała kolegów zza oceanu o włoskiej archiwistyce i zarządzaniu dokumentacją, o kształceniu archiwalnym oraz przybliżała im klasyczne włoskie podręczniki¹¹.

⁹ *Archivio di Stato di Roma, Miscellanea del governo francese (1809–1814)*, Nos. 1–127 (*Archivio di Stato di Roma*, Roma 1984); *Archivio di Stato di Roma, Camerale II. Camerlengato e Tesorierato*, Nos. 1–30 (*Archivio di Stato di Roma*, Roma 1981); *Archivio di Stato di Roma, Computisteria generale, Divisione VIII (Soldatesche e marina)*, Nos. 1–108, *Registers 191–383* (*Archivio di Stato di Roma*, Roma 1980); *Archivio di Stato di Roma, Zecca*, Nos. 1–98 (*Archivio di Stato di Roma*, Roma 1979); *Archivio di Stato di Roma, Camerale II. Consolati*, Nos. 1–5 (*Archivio di Stato di Roma*, Roma 1978); zob.: *Publications: Other works: Archival Inventories*, <<http://www.lucianaduranti.ca/>>. Ktoś bardziej dociekliwy może sprawdzić, że do dzisiaj na oficjalnej stronie archiwum są informacje o tych zespołach, np.: *Miscellanea del governo francese (1809–1814)*, opracowany w 1984 r., zob.: <[http://guidagenerale.maas.ccr.it/\(S\(gn54yo45of2eks453au0tz45\)\)/document.aspx?uri=hap:localhost/guidagenerale/GG0730041816](http://guidagenerale.maas.ccr.it/(S(gn54yo45of2eks453au0tz45))/document.aspx?uri=hap:localhost/guidagenerale/GG0730041816)>.

¹⁰ L. Duranti, *L'appannaggio Beauharnais nelle carte dell'Archivio di Stato di Roma e dell'Archivio Segreto Vaticano*, „Rassegna degli Archivi di Stato”, a. XVIII, 1 (genn./apr. 1983), s. 119–127; eadem, *Le carte dell'Archivio della Congregazione di Sanita nell'Archivio di Stato di Roma* [w:] *Studi in onore di Leopoldo Sandri 2 (Ministero per i Beni Culturali e Ambientali)*, Roma 1983), s. 457–472.

¹¹ Eadem, rec.: *Archivistica. Principi e Problemi*, by E. Lodolini, „Archivaria” 1985–1986, t. 21, s. 256–257; eadem, *Records Management in Italy*, „The American Archivist” Fall 1986, vol. 49, s. 459–462; eadem, *Education and the Role of the Archivist in Italy*, „The American Archivist” Summer 1988, vol. 51, s. 346–355.

Kolejnym punktem zwrotnym w karierze prof. Duranti był rok 1987. To wtedy wyjechała na urlop naukowy do Kanady. Osobisty pobyt w tym zaatlantyckim kraju sprawił, że zafascynowała się jego mieszkańcami i kulturą. Odwiedziła wtedy wiele instytucji uniwersyteckich i archiwalnych. W ramach podróży spędziła tydzień w Vancouver, gdzie na miejscowym uniwersytecie (*University of British Columbia*, UBC) wygłosiła cykl wykładów. Tutaj uległa kolejnej fascynacji. Za imponowało jej środowisko akademickie, a zwłaszcza program studiów archiwalnych prowadzony w całości przez jednego tylko człowieka, prof. Terry'ego Eastwooda¹². Nic zatem dziwnego, że gdy w UBC pojawił się wakat na zajęciach z archiwistyki, energiczna badaczka z *La Sapienza* zdecydowała się aplikować. Znając już nieco przebieg jej kariery nie dziwi, że ta zamorska kandydatka wygrała konkurs. Od tamtej pory, do dzisiaj, przez ponad ćwierć wieku prof. Duranti związana jest z tym samym uniwersytetem i jego Szkołą Bibliotekoznawstwa, Archiwistyki i Informacji Naukowej (tak chyba trzeba oddać angielską nazwę *SLAIS* — *School of Library, Archival, and Information Studies*).

Wykład prof. Duranti na Chińskim Uniwersytecie Ludowym na temat wiarygodności dokumentacji elektronicznej, Pekin, 16–17 kwietnia <<http://en.irm.cn/news/news/2010/0504/186.html>> [dostęp: 17 marca 2015]

Uniwersytet Kolumbii Brytyjskiej

Uniwersytet Kolumbii Brytyjskiej powstał w 1908 r. (zatem 605 lat później niż macierzysta uczelnia prof. Duranti — *La Sapienza*)¹³. W rankingu kanadyj-

¹² Emerytowany już dzisiaj prof. Terence M. Eastwood z Uniwersytetu Kolumbii Brytyjskiej to kolejny wielki uczyony w zglobalizowanym świecie archiwistyki, a jednocześnie człowiek o niesamowitej osobowości i łatwości współpracy z ludźmi najróżniejszych kultur.

¹³ <<http://www.ubc.ca/>>.

skich uniwersytetów zajmuje drugie miejsce i uczy się tam ponad 50 tys. studentów ze 140 krajów. Uniwersytet jest wprawdzie drugi w skali krajowej, jednak jego Szkoła Bibliotekoznawstwa, Archiwistyki i Informatyki Naukowej znajduje się niewątpliwie w czołówce, i to nie tylko krajowej czy północnoamerykańskiej, lecz należy do najściślejszej czołówki światowej.

Placówka utworzona została w 1961 r. jako Szkoła Bibliotekoznawstwa¹⁴. Studia magisterskie w zakresie archiwistyki wprowadzono tam dopiero po 20 latach, w 1981 r.¹⁵ Przez pierwsze sześć lat zajęcia prowadził jeden profesjonalny archiwista, wspomniany Terry Eastwood. Początkowo kształcił ok. sześciu archiwistów rocznie. Po przyjęciu w 1987 r. dr Luciany Duranti liczba studentów na roku wzrosła do dwunastu. Po trzech latach przyjęto trzeciego specjalistę i zaczęto kształcić 20 adeptów archiwistyki. W 2001 r. wprowadzono studia doktoranckie.

Po uzyskaniu licencjatu w Szkole Bibliotekoznawstwa, Archiwistyki i Informatyki Naukowej można podjąć zajęcia na dwuletnich studiach magisterskich. W celu porównania różnic i podobieństw programowych z polskimi uczelniami podajemy, że obejmują one następujące przedmioty:

<i>Archival Diplomatics</i>	Dyplomatyka archiwalna
<i>Indexing (Principles and Methods)</i>	Indeksowanie (zasady i metody)
<i>Arrangement of Archival Documents</i>	Porządkowanie dokumentów archiwalnych
<i>Description of Archives</i>	Opis archiwalny
<i>Management of Current Records</i>	Zarządzanie współczesną dokumentacją
<i>Selection and Acquisition of Archival Documents [Appraisal]</i>	Selekcja i pozyskiwanie dokumentów archiwalnych (ocena wartości archiwalnej)
<i>The Juridical Context of Canadian Archives</i>	Sytuacja prawna archiwów kanadyjskich
<i>Archival Public Services</i>	Usługi służby archiwalnej
<i>Database Design</i>	Projektowanie baz danych
<i>Standards-Based Archives Automation. The Theory and the Practice</i>	Standardy automatyzacji archiwów. Teoria i praktyka
<i>Management of Libraries and Archives</i>	Zarządzanie bibliotekami i archiwami
<i>Archival Systems and the Profession</i>	Systemy archiwalne i zawód archiwisty
<i>The Management of Electronic Records</i>	Zarządzanie dokumentacją elektroniczną
<i>Administering Freedom of Information and Protection of Privacy Legislation</i>	Zarządzanie wolnością informacji i ochroną prawa w zakresie prywatności
<i>Preservation</i>	Ochrona zbiorów archiwalnych

¹⁴ T. Eastwood, *Archival Research: the University of British Columbia Experience*, „The American Archivist” Fall/Winter 2006, vol. 63, s. 243–257.

¹⁵ *Master of Archival Studies (MAS)*; wcześniej i obecnie można tam zdobyć także tytuł magistra bibliotekoznawstwa i informatyki naukowej (*Master of Library and Information Studies, MLIS*).

<i>Archival Research and Scholarship</i>	Badania i studia archiwalne
<i>The Trustworthiness of Records as Evidence. Legal, Historical, and Diplomatic Perspectives</i>	Wiarygodność akt, jako środka dowodowego z perspektywy prawnej, historycznej i z zakresu dyplomatyki
<i>Issues in Cyberspace Law</i>	Zagadnienia z zakresu prawa cyberprzestrzeni

BADANIA

Teoria archiwalna

Pisząc o badaniach prof. Luciany Duranti, najlepiej zacząć od podstaw teoretycznych. Kluczowe dla zrozumienia jej badań jest przyjrzenie się, w jaki sposób definiuje ona naukę, którą się zajmuje, i jakie stawia sobie cele badawcze.

Archiwistyka według prof. Duranti „to zasób wiedzy na temat natury i cech charakterystycznych archiwaliów i działalności archiwalnej usystematyzowany w postaci teorii, metodyki i praktyki”¹⁶. W zaproponowanym tłumaczeniu słowo *archives* oddano terminem „archiwalia”. Ma ono w języku angielskim (ale i polskim) tyle znaczeń, że autor poprosił o bliższe wyjaśnienie terminu. W odpowiedzi prof. Duranti odpisała, że rozumie przez to nie instytucję (archiwum), lecz archiwalia¹⁷, czyli całość dokumentacji wytworzonej lub otrzymanej w ramach działalności danej osoby fizycznej bądź prawnej i przechowywanej przez tę osobę lub jej prawnego następcę do dalszych działań bądź jako źródłowe świadectwo (*reference*). Widzimy w takim podejściu wpływy archiwistyki z kręgu krajów kultury romańskiej i szerokie rozumienie terminu „archiwalia”. Gdy autor prosił o doprecyzowanie znaczenia tego terminu i pytał, czy dokumentacja o trwałej wartości (*continuing value*), wytwarzana współcześnie w jakiejś organizacji to też archiwalia, otrzymał odpowiedź twierdzącą — tak, to są archiwalia bieżące. Jednak przy założeniu, że ciągła, „trwała wartość” może być rozumiana jako jeden dzień, jeden wiek, lub na zawsze¹⁸. Wtedy każdy obiekt, który znajdzie się wśród

¹⁶ Tak autor stara się oddać definicję pojęcia *archival science*, która w oryginale brzmi następująco: *the body of knowledge about the nature and characteristics of archives and archival work systematically organized into theory, methodology, and practice*; zob.: *Encyclopedia of Library and Information Science*, vol. 59, supplement 22, Taylor & Francis, 1996, s.v. *Archival Science*.

¹⁷ Zwróćmy uwagę, że analogicznie wyraz *archives* definiuje T.R. Schellenberg w swym podręczniku, gdzie wyraźnie odróżnia *archives* jako instytucję archiwalną (i używa wtedy terminu *archival institution*) od *archives* bez dodatkowych określeń, jako materiały, które są obiektem zainteresowania tejże instytucji archiwalnej. Ubolewa jednocześnie, że Niemcy mają termin *Archivalien*, zaś angielski odpowiednik *archivalia* nigdy nie został powszechnie zaakceptowany. T.R. Schellenberg, *Modern archives : principles and techniques*, Chicago 1956, reprinted 1998, s. 11. Jakie to szczęście, że Polacy obcy z kulturą łacińską nie mają tego problemu...

¹⁸ Jednodniowa ciągła czy trwała wartość brzmi dla nas zastanawiająco, ale jest to chyba echo poglądów północnoamerykańskich administratorów dokumentacji, dla których podstawowe kryterium wartości mówi, że dokumentacja powinna być przechowywana *as long as needed* („tak długo jak jest potrzebna”).

archiwaliów w wyniku naturalnych procesów i w toku normalnej działalności organizacji, a także w związku z jej celową działalnością, stanowi integralną część archiwaliów. Jednak tylko tak długo, jak długo jest on tam przechowywany¹⁹.

Jak widzimy, przy takim podejściu zacierają się różnice między dokumentacją bieżącą i archiwalną, dlatego autor dopytywał panią profesor o teorię zarządzania dokumentacją i archiwaliami oraz o to, gdzie leży granica między nimi? Czy jest taka sama w odniesieniu do źródeł tradycyjnych i elektronicznych?

„Z mojego punktu widzenia i punktu widzenia dyscypliny naukowej — odpisała prof. Duranti — to znaczy biorąc pod uwagę cały zasób wiedzy potrzebny do zarządzania aktami (*records*) i archiwaliami, wszystko jest archiwistyką, ponieważ to wszystko to archiwalia” [podkreślenie — LRP]²⁰. Z punktu widzenia zawodów korzystających z tego zasobu wiedzy profesja zarządzania/administrowania dokumentacją²¹ to zawód odpowiadający, w imieniu ich twórcy, za archiwalia bieżące (aktywne), zaś profesja archiwalna to zawód odpowiadający za archiwalia nieaktywne²² albo w imieniu twórcy, albo wspólnoty, której służy, albo w imieniu całego społeczeństwa. W zasadzie, nie ma różnic między zarządzaniem w środowisku tradycyjnym i elektronicznym. Zrozumiałe jest jednak to, że administratorzy dokumentacji²³ i archiwiści muszą współpracować, by zapewnić, że dokumenty każdego twórcy są utrzymywane w sposób zapewniający ich autentyczność oraz bezproblemowe i kontrolowane przekazywanie do ich ostatecznego miejsca przechowywania. Łańcuch kontrolowanego utrzymywania zaczyna się od momentu tworzenia dokumentu, niezależnie od formy czy nośnika, na jakim ów dokument powstaje. Prof. Duranti podkreśla jednocześnie, że jest to kanadyjskie podejście do sprawy, które w tym społeczeństwie w pełni popiera.

¹⁹ E-mail prof. L. Duranti do autora, 11 listopada 2013 r.

²⁰ Ibidem.

²¹ Zarządzanie dokumentacją (*records management*) do lat 40. XX w. nazywane było w Stanach Zjednoczonych administrowaniem dokumentacją (*records administration*).

²² W polskiej archiwistyce nie używano pojęć odpowiadających angielskim terminom: *active*, *semi-active*, *inactive records*. Autor zaproponował i uzasadnił ich tłumaczenie, zob.: L. Pułdowski, *Archiwistyka a zarządzanie dokumentacją. Rola modeli cyklu życia i continuum dokumentacji w postrzeganiu wzajemnych związków* [w:] *Zatrzymać przeszłość, dogonić przyszłość. Pamiętnik VI Powszechnego Zjazdu Archiwistów Polskich, Wrocław 5–7 września 2012 r.*, red. W. Chorążyczewski, K. Strykowski, Stowarzyszenie Archiwistów Polskich, Warszawa 2013, s. 61–62 (cz.: *Dokumentacja aktywna, półaktywna i nieaktywna [dygresja terminologiczna]*).

²³ Administrator dokumentacji — tak autor tłumaczy nazwę zawodu *records manager*. W Polsce używane są też inne nazwy: menedżer dokumentacji (PN-ISO 5127:2005 *Informacja i dokumentacja: Terminologia*, Warszawa 2005), *records manager* (UMCS Lublin) czy zarządca dokumentacji (UMK Toruń, UW Warszawa). Szerzej zob.: L. Pułdowski, op.cit., s. 57–58 (cz.: *Records manager — administrator dokumentacji, dygresja translatorska*); zob. też: <http://www.archiwa.net/index.php?option=com_content&view=article&id=550:records-manager-administrator-dokumentacji&catid=97:roztrzasania-terminologiczne&Itemid=41> oraz <<https://sites.google.com/site/leszekpuuldowski/roztrzasania-terminologiczne>> [dostęp: 18 marca 2015].

Wychodząc od tak zdefiniowanych pojęć, prof. Duranti podczas zajęć przekazuje studentom zasadnicze wiadomości na temat teorii archiwalnej oraz wynikające z tego zasady metodyki. Oczywiście nie byłaby sobą, gdyby nie wykorzystwała swych rzymskich doświadczeń i nie ukazała, jak ta wiedza przekłada się na działania praktyczne. Dydaktyka nie jest jedynym zajęciem uczoney. Zainteresowania badawcze prof. Luciany Duranti to przede wszystkim współczesna dokumentacja elektroniczna, a zwłaszcza jej trzy cechy: dokładność, pewność i autentyczność (*accuracy, reliability, authenticity*)²⁴. Znając jej gruntowną edukację, nie dziwi fakt, że w swych poczynaniach stosuje do studiowania współczesnej dokumentacji tradycyjne koncepcje z zakresu dyplomatyki i archiwistyki. Wykorzystuje je do badania zasad i metod selekcji, pozyskiwania i zabezpieczania współczesnej dokumentacji. Pamiętając jednocześnie o praktycznych dokonaniach z czasów pracy w archiwum, rozumiemy, dlaczego tak ważne jest dla niej badanie zależności między teorią i praktyką oraz dlaczego jej dewizą jest zdanie: „Teoria kontra praktyka. Co działa w rzeczywistych sytuacjach”²⁵. Zauważmy, że nie ma w tym stwierdzeniu znaku zapytania. To nie są deliberacje nad tym, co można byłoby zrobić. To są praktyczne porady. sprawdziłam to, zobacz, co można zrobić w tej konkretnej sytuacji!

Głównym celem badań, jaki stawia przed sobą prof. Duranti, jest znalezienie takiego rozwiązania problemów dokumentacji cyfrowej, które mogłoby być powszechnie stosowane. Pragnie ona dokonać analizy historycznego rozwoju i wewnętrznych znaczeń pojęć stosowanych w jej badaniach oraz wyjaśnić, w jaki sposób nowe koncepcje, zasady, idee i metody wynikające z jej badań odnoszą się do tych już istniejących.

Współczesne zastosowania dyplomatyki

Nie sposób oczywiście w krótkim artykule opisać wszystkich prac badawczych prof. Duranti. Są one omawiane i dyskutowane w różnych częściach świata. Zapewne ktoś je w przyszłości szczegółowo przeanalizuje. Tutaj warto zwrócić szczególną uwagę na kilka aspektów tych badań.

Niewątpliwie, małym trzęsieniem ziemi na kontynencie amerykańskim (i nie tylko) można nazwać publikację sześciu artykułów w kanadyjskim piśmie „Archivaria” na temat dyplomatyki i nowych zastosowań tej sędziwej nauki²⁶. Z pewnością dla kolegów z krajów, w których archiwa narodowe powstały

²⁴ W dyplomatyce polskiej mówimy w tym kontekście o wiarygodności dokumentu. Dziękuję prof. Waldemarowi Chorażyczewskiemu za zwrócenie uwagi na tę kwestię.

²⁵ *Theory versus practice: what works in real situations*, zob.: <<http://www.slais.ubc.ca/people/faculty/faculty.htm>>.

²⁶ Artykuły te opublikowano później w formie książki: eadem, *Diplomatics: New Uses for an Old Science*, The Scarecrow Press, Lanham–London 1998; książka zawiera serię sześciu artykułów opublikowanych w piśmie „Archivaria” t. 28 (lato 1989) do t. 33 (zima 1991/1992). Praca ta ukazała

Twórcy kanadyjskiej szkoły archiwistyki w Uniwersytecie Kolumbii Brytyjskiej (UBC). Prof. Luciana Duranti i prof. Terry Eastwood, Vancouver, 27 kwietnia 2007 r.

w XX w. i którzy nie mieli doświadczeń z klasyczną dyplomatyką oraz formalną analizą struktury i treści średniowiecznych dokumentów, sposób patrzenia włoskiej uczoney z Vancouver nie był łatwy do przyjęcia.

Z wykładami z zakresu dyplomatyki łączy się interesująca anegdota. Zaraz na początku pracy w UBC prof. Duranti miała kluczową rozmowę z Terryem Eastwoodem, który powiedział jej, że powinna prowadzić zajęcia z dyplomatyki. Na co nowo zatrudniona badaczka o klasycznym wykształceniu stwierdziła, że w Kanadzie nie ma średniowiecznych dokumentów, które można byłoby analizować z punktu widzenia dyplomatyki. Wtedy prof. Eastwood zapytał, czy dyplomatyka to nauka, czy nie? „Na co odpowiedziałam, że oczywiście tak. Wobec tego — powiedział — jej zasady muszą być słuszne dla każdego dokumentu w dowolnym czasie i dowolnym miejscu” [podkreślenie — LRP]. Prof. Duranti lubi powtarzać, że zwykła szanować autorytety i idzie z prądem (choć autor nie do końca wierzy tym zapewnieniom) i dlatego odpowiedziała: „OK, zrobi się”²⁷. Rozmowa ta miała przełomowe znaczenie i legła u podstaw rozwoju współczesnej dyplomatyki na kontynen-

się także w Hiszpanii i Argentynie (L. Duranti, *Diplomatica. Usos Nuevos para una Antigua Ciencia*, traducción, prologo y presentation de M. Vazquez, S&V Ediciones, Carmona 1996; Universidad Nacional de Cordoba, Cordoba 1995).

²⁷ Oba cytaty z e-maila prof. L. Duranti do autora, 11 listopada 2013 r.

cie amerykańskim (i nie tylko). Młoda badaczka pomyślała, że studenci będą potrzebowali tekstów w języku angielskim, więc nie czekając następnego dnia zaczęła pisać pierwszy artykuł ze wspomnianego cyklu.

Prof. Duranti ukazywała w nim historię, teorię i metodykę dyplomatyki, jednak szczególną wagę przywiązywała do współczesnych zastosowań tej szacownej nauki. Omawiała wywodzące się ze średniowiecza pojęcia autentyczności, oryginalności i samego dokumentu. Następnie ukazywała podstawowe składniki wiedzy dyplomatycznej, takie jak kontekst, akt (woli, nie pismo), osoby zaangażowane, procedury towarzyszące, formy dokumentu i powiązania archiwalne. Podkreślała też dużą wartość wypracowanych w dyplomatyce metod krytyki źródła i wynikającą z nich współczesną przydatność tej nauki do badań nowoczesnej dokumentacji.

Patrzeć takie okazało się bardzo owocne, dlatego z inspiracji poczynionej ponad 20 lat temu można do dzisiaj zbierać owoce. Najlepszym tego dowodem są konferencje poświęcone cyfrowej dyplomatyce. Pierwsza odbyła się w 2007 r. w Monachium, druga w 2011 r. w Neapolu, trzecia w Paryżu w 2013 r.²⁸ Znamienne, że wszystkie trzy konferencje zostały zorganizowane na starym kontynencie.

Uczestnicy paryskiej konferencji chcą kontynuować naukową refleksję na temat sposobu, w jaki rozwija się dyplomatyka. Widzą dwojaką perspektywę badawczą. Z jednej strony podkreślają ogromną rolę nowoczesnych narzędzi dostarczonych wraz z rozwojem technik cyfrowych i wynikające z tego tytułu niespotykane wcześniej możliwości wnikliwego studiowania historycznych dokumentów. Z drugiej zaś strony pragną stosować tradycyjne metody wypracowane przez dyplomatykę do badania struktury i kontekstu dokumentów stworzonych w złożonym środowisku cyfrowym (*born digital*).

InterPARES

Słynna w archiwalnym świecie nazwa *InterPARES* to skrót od *International Research on Permanent Authentic Records in Electronic Systems* (Międzynarodowe badania nad trwałą i autentyczną dokumentacją w systemach elektronicznych). Jest to sztandarowe dzieło i oczko w głowie prof. Duranti²⁹. Jednocześnie jest to chyba największy i najdłużej trwający międzynarodowy projekt archiwalny o zasięgu ogólnoświatowym. Ma on na celu rozwijanie wiedzy niezbędnej do długotrwałego przechowywania autentycznej dokumentacji wytwarzanej

²⁸ *Digital Diplomacy 2013: What is Diplomacy in the Digital Environment?*; <<http://www.cei.lmu.de/digdipl13/call-for-papers>>; <<http://www.cei.lmu.de/digdipl13/program-2>> [dostęp: 6 marca 2015].

²⁹ Szczegółowe informacje o całym projekcie można znaleźć na stronie: <<http://www.interpares.org/>>.

lub przechowywanej w formie elektronicznej. Ponadto ma pomóc w tworzeniu standardów, polityk, strategii i planów działania, które będą w stanie zapewnić trwałość materialną nośników, a także zagwarantować, że informacje cyfrowe pozostaną wiarygodne i autentyczne niezależnie od upływu czasu.

Strona główna projektu InterPARES i niezmienny od lat ten sam adres <<http://www.interpares.org/>> [dostęp: 17 marca 2015]

Początki projektu sięgają 1999 r. Już wtedy zauważano, że szybko zmieniający się sprzęt i oprogramowanie komputerowe mogą sprawić, że wcześniejsze wersje dokumentów cyfrowych staną się niemożliwe do odczytania. Uczestnicy *InterPARES* chcieli zatem znaleźć takie rozwiązanie, które zapewniłoby w dłuższej perspektywie trwałość i wiarygodność przechowywanych informacji. U podstaw projektu leżało założenie, że można tego dokonać w ramach tradycyjnych zasad wypracowanych przez archiwistykę i dyplomatykę. Jednocześnie od początku założono szeroki, interdyscyplinarny charakter projektu. Z tego powodu zaproszono osoby prywatne, organizacje i instytucje z pięciu kontynentów, zarówno z sektora prywatnego, jak i publicznego. Byli tam badacze uniwersyteccy i specjaliści z bardzo różnych dziedzin: geografii, muzykologii, prawa, lingwistyki, kinematografii, historii nauki czy administracji publicznej, aż po fotografię i informatykę. Projekt *InterPARES* przechodził różne koleje losu, w jego skład wchodziłi różni ludzie, wspierały go też liczne organizacje. Z tego powodu zwykło się dzielić go na poszczególne etapy. Do tej pory były trzy, ale właśnie zaczął się czwarty.

InterPARES 1 obejmował lata 1999–2001³⁰. W tym okresie koncentrowano się na sprawach długotrwałego zachowania autentyczności dokumentów administracyjnych i prawnych, tworzonych lub przechowywanych w formie baz danych bądź w systemach zarządzania dokumentami. Jako punkt wyjścia starano się zdefiniować pojęcia związane z autentycznością, metodami selekcji i ochrony dokumentów cyfrowych. Określono też teoretyczne ramy tworzenia podstawowych dokumentów dotyczących strategii wdrażania projektu.

Prof. Duranti jest zwolenniczką działań zespołowych i dlatego członków zespołu podzieliła na grupy robocze (*Task Force*), które miały zająć się poszczególnymi zadaniami. Pierwsza z nich (*Authenticity Task Force*) skupiła się na kwestii autentyczności dokumentacji i poszukiwaniu rozwiązań, które zapewniłyby, że dokumentacja nie ulegnie zmianom pomimo upływu czasu. Druga grupa (*Appraisal Task Force*) pracowała nad metodami selekcji dokumentacji cyfrowej i zastanawiała się, co ze współczesnej dokumentacji powinno być zachowane dla przyszłych pokoleń. Trzecia grupa (*Preservation Task Force*) badała, na ile możliwe jest przechowywanie autentycznej dokumentacji w dłuższej perspektywie czasowej. Wreszcie czwarta grupa (*Strategy Task Force*) dążyła do ukazania ogólnych ram i zasad, jakim powinny odpowiadać przyszłe, indywidualne polityki, strategie i standardy. W skład projektu wchodził jeszcze Komitet Słownikowy (*Glosary Committee*), który zajmował się sprawami terminologii. Kwestie te są bliskie prof. Duranti i przewijają się niemal we wszystkich jej pracach badawczych, zatem zostaną omówione oddzielnie poniżej.

InterPARES 2 obejmował lata 2002–2007 i poświęcony był dokumentacji interaktywnej, dynamicznej i eksperymentalnej³¹. Miał na celu rozwój teorii i metod, które mogą zapewnić niezawodność, wiarygodność i autentyczność dokumentacji elektronicznej od momentu powstania aż do jej przesłania do systemu mającego zapewnić długotrwałe przechowywanie. Badania koncentrowały się na dokumentacji wytworzonej w dynamicznych, eksperymentalnych i interaktywnych systemach stworzonych w ramach działań artystycznych, naukowych i rządowych.

InterPARES 3 obejmował okres od września 2007 do kwietnia 2012 r.³² Ta trzecia faza miała na celu praktyczne wdrożenie teoretycznych wyników dwóch pierwszych etapów projektu w małych i średnich instytucjach archiwalnych posiadających ograniczone możliwości inwestycyjne. Do realizacji tej fazy projektu utworzono specjalne grupy o nazwie *TEAM*. *Team* po angielsku to „zespół”,

³⁰ *The Long-term Preservation of Authentic Electronic Records: Findings of the InterPARES Project*, ed. L. Duranti, Archilab, San Miniato 2005. Publikacja ta dostępna jest w całości *on-line*, zob.: <<http://www.interpares.org/book/index.cfm>>.

³¹ *InterPARES 2: Interactive, Dynamic and Experiential Records*, eds L. Duranti and R. Preston, ANAI, Roma 2008. Publikacja ta dostępna jest w całości *on-line*, zob.: <<http://www.interpares.org/ip2/book.cfm>> i oddzielnie jako książka (828 ss.): <http://www.interpares.org/ip2/display_file.cfm?doc=ip2_book_complete.pdf>.

³² Szczegółowy opis projektu: <http://www.interpares.org/ip3/ip3_index.cfm>.

ale dla prof. Duranti był to jednocześnie skrót od *Theoretical Elaborations into Archival Management* (Teoretyczne Opracowania Zarządzania Archiwalnego). W skład *InterPARES 3* wchodziły następujące zespoły:

TEAM Afryka	TEAM Malezja
TEAM Brazylia	TEAM Meksyk
TEAM Kanada	TEAM Holandia i Belgia
TEAM Katalonia	TEAM Norwegia
TEAM Chiny	TEAM Singapur
TEAM Kolumbia	TEAM Turcja
TEAM Włochy	TEAM Wielka Brytania i Irlandia
TEAM Korea	

Uczestnicy projektu postanowili odpowiedzieć na trzy zasadnicze pytania:

1. Jak ogólna teoria i metodyka mogą być wdrożone w małych i średnich instytucjach archiwalnych?
2. Jakie czynniki określają, który rodzaj wdrożenia jest najodpowiedniejszy dla poszczególnych typów dokumentacji?
3. Jakie specjalistyczne umiejętności są potrzebne do prowadzenia takich działań?

Na tej podstawie zdecydowano opracować stosowne wewnętrzne szkolenia, warsztaty edukacyjne oraz programy akademickie. Szczegółowy opis konkretnych studiów przypadków (*case studies*) można znaleźć na stronie internetowej programu³³.

InterPARES 4 planowany jest na lata 2013–2018/2019³⁴. Ta czwarta faza projektu jest jakby oddzielną częścią i zwie się *InterPARES Trust*³⁵. Koncentruje się ona na dokumentacji elektronicznej w Internecie, a jej motto to: „Zaufaj dokumentacji cyfrowej w społeczeństwie coraz bardziej uwikłanym w wirtualnej sieci”³⁶. *InterPARES Trust* ma na celu wsparcie rozwoju zintegrowanych i spójnych lokalnych, krajowych i międzynarodowych struktur, które będą tworzyły strategię, przepisy i normy dotyczące dokumentacji elektronicznej w Internecie oraz sposobów jej trwałego zachowania.

³³ <http://www.interpares.org/ip3/ip3_case_studies.cfm>.

³⁴ Ta faza projektu ma odrębną stronę internetową, zob.: <<http://www.interparestrust.org/>> (tam szczegółowa dokumentacja projektu).

³⁵ Słowo *trust* ma kilka znaczeń. Jedno z nich to „wiara, zaufanie”, ale z drugiej strony *trust* to także wyrażenie z dziedziny biznesowej, opisujące grupę przedsiębiorstw z określonej branży połączonych w jeden duży organizm.

³⁶ Tak chyba można tłumaczyć oryginalne określenie: *Trust in Digital Records in an Increasingly Networked Society*.

Inne projekty

Podczas ponad ćwierćwiecza pracy w Uniwersytecie Kolumbii Brytyjskiej prof. Duranti prowadziła wiele projektów badawczych. Chyba najbardziej perspektywiczny i owocny okazał się zaczęty w kwietniu 1994 r. program „Ochrona integralności dokumentów elektronicznych” (*The Preservation of the Integrity of Electronic Records*), który miał na celu zidentyfikować i określić wymagania do tworzenia, obsługi i zachowania wiarygodnej i autentycznej dokumentacji elektronicznej³⁷. Skromny, trzyosobowy zespół kierowany przez prof. Duranti³⁸ podjął współpracę z amerykańskim Departamentem Obrony (*United States Department of Defense, DoD*), z działem zarządzania dokumentacją³⁹. Celem projektu była identyfikacja i określenie wymagań niezbędnych do tworzenia, obsługi oraz ochrony wiarygodnej i autentycznej dokumentacji elektronicznej. Projekt formalnie zakończył się w marcu 1997 r., lecz jego skutki były dalekościsne. Rezultatem współpracy był znany i używany na całym świecie standard DoD 5015.02⁴⁰.

Wykorzystując zdobyte tu doświadczenie i planując kierowanie projektem InterPARES, prof. Duranti zadbała o odpowiednie zaplecze administracyjne. Z jej inicjatywy w październiku 1999 r. prezydent Uniwersytetu Kolumbii Brytyjskiej utworzył Centrum Międzynarodowych Studiów nad Nowoczesną Dokumentacją i Archiwizacją CISCRA (*Centre for the International Study of Contemporary Records and Archives*)⁴¹. Instytucja ta miała być miejscem lokalnych, krajowych i międzynarodowych inicjatyw badawczych na temat dokumentacji elektronicznej, tej bieżącej i archiwalnej. Pomysł okazał się bardzo trafiony, gdyż w ciągu minionych 14 lat zostało tam zrealizowanych (i nadal jest realizowanych) wiele interesujących projektów. Wymieńmy te najważniejsze:

- *InterPARES Trust* (2013–2018/2019),
- Dokumentacja w chmurze (2012–2016),
- *InterPARES 1–3* (1999–2012),
- Elektroniczna dokumentacja śledcza⁴² (2008–2011),

³⁷ <<http://www.interpares.org/UBCProject/intro.htm#COLLABORATION>>.

³⁸ L. Duranti, *principal investigator*; Terry Eastwood, *co-investigator*; Heather MacNeil, *research assistant*.

³⁹ Wspólny projekt prowadzono między styczniem 1995 a październikiem 1996 r. Stronę amerykańską reprezentowała specjalna grupa robocza ds. zarządzania dokumentacją (*United States Department of Defense Records Management Task Force -DoD-Rm TF*).

⁴⁰ *Electronic Records Management Software Applications Design Criteria Standard*, April 25, 2007, <<http://jirc.fhu.disa.mil/cgi/rma/downloads/p50152stdapr07.pdf>>.

⁴¹ Szczegółowe informacje na temat Centrum można znaleźć na stronie: <<http://www.ciscra.org/>>.

⁴² Elektroniczna dokumentacja śledcza (*Digital Records Forensics*) to propozycja wprowadzenia nowej dyscypliny naukowej, stanowiącej połączenie następujących nauk: dyplomatyki, informatyki śledczej (*Computer Forensics*) i prawa dowodowego (*The Law of Evidence*).

- Prawo dowodowe w środowisku cyfrowym (2012–2015),
- Synteza wiedzy na temat prawa dowodowego (2011),
- Instytucjonalne repozytoria uniwersyteckie (2009–2011),
- Warsztaty Instytutu Petera Walla (2012),
- UNESCO Pamięć Świata (2005–2006, 2012),
- Współpraca z Międzynarodową Radą Archiwalną (2012).

SARBICA (Oddział Regionalny Południowo-Wschodniej Azji Międzynarodowej Rady Archiwów), 14. Generalna Konferencja (*Appraisal and Preservation of Electronic Records. Policies and Practices*) połączona z seminarium *InterPARES 2*. Prof. Duranti wygłosiła w jej trakcie trzy wykłady na temat wartościowania, autentyczności i natury dokumentacji elektronicznej, Archiwum Narodowe Wietnamu, Hanoi, 3–7 maja 2004 r., <http://www.sarbica.org.my/index.php?option=com_content&view=article&id=32.sarbica-principal-events-2002-2006&catid=7.events&Itemid=42>; <http://www.interpares.org/ip1/ip1_dissemination.cfm?proj=ip1&cat=pl-conf> [dostęp: 17 marca 2015]

Współpraca z Międzynarodową Radą Archiwalną

Ten ostatni projekt, współpraca prof. Duranti z Międzynarodową Radą Archiwalną wymaga choć krótkiego omówienia, zwłaszcza że występują tu akcenty polskie. MRA i *InterPARES* postanowiły wspólnie opracować materiały do szkolenia archiwistów i administratorów dokumentacji. Nazwano je „Ścież-

kami cyfrowej dokumentacji” (*Digital Records Pathways*). Materiały składają się z ośmiu modułów wspieranych przez bazę danych gromadzącą terminologię archiwalną w różnych językach:

- Moduł 1. Wprowadzenie do ochrony dokumentacji cyfrowej,
- Moduł 2. Opracowywanie polityk i procedur do ochrony zasobów cyfrowych,
- Moduł 3. Kultura organizacyjna i jej wpływ na zarządzanie dokumentacją,
- Moduł 4. Wprowadzenie do zagadnienia metadanych,
- Moduł 5. Od działań *ad hoc* do świadomego planowania — strategię selekcji dokumentacji dla uzyskania kontroli zasobów na dyskach sieciowych,
- Moduł 6. E-mail — zarządzanie i ochrona,
- Moduł 7. Zarządzanie i ochrona dokumentacji w środowisku internetowym,
- Moduł 8. Chmura obliczeniowa — wprowadzenie,
- WTA — Wielojęzyczna Terminologia Archiwalna.

Wszystkie materiały będące wynikiem współpracy z MRA można znaleźć w Internecie⁴³. Polskiego czytelnika zainteresuje zapewne szczególnie część, która jest wciąż żywa i niebawem zostanie reaktywowana. Chodzi o projekt, który obecnie nazywa się Wielojęzyczna Terminologia Archiwalna.

Wielojęzyczna Terminologia Archiwalna — WTA

Sprawy terminologii zawsze interesowały prof. Duranti — już we wstępnych etapach projektu *InterPARES* istotną część stanowił słownik przygotowany wspólnie z amerykańskim Departamentem Obrony⁴⁴. W kolejnych fazach słownik rozwijał się i najbardziej samodzielną, rozbudowaną formę uzyskał na etapie drugim⁴⁵.

Po dłuższej dyskusji przekształcono wtedy pierwotny „Słownik” w terminologiczną bazę danych. Została ona zaprojektowana tak, by zapewnić precyzyjną komunikację między uczestnikami projektu reprezentującymi wszak różne sektory życia — od artystycznych i naukowych aż po administracyjno-rządowe. Całość składa się z trzech elementów. „Glosariusza”, „Słownika” i „Ontologii” (*Glossary, Dictionary, Ontologies*). Pierwszy z nich zawiera miarodajną listę terminów i definicji, które stanowią istotę działań związanych z cyklem życia

⁴³ Szczegółowy opis współpracy z MRA wraz z kompletem materiałów szkoleniowych (w tym z nagraniami filmowymi) znajduje się na stronie: <<http://www.ciscra.org/>>, w części zatytułowanej *Collaborations with ICA*. Także strona MRA przynosi szczegóły tej współpracy, zob.: <<http://www.ica-sae.org/>>.

⁴⁴ <<http://www.interpares.org/UBCProject/gloss.htm>>; na temat leksykograficznych działań prof. Duranti i MRA autor przygotował prezentację na VII Zjazd IFAR, który odbył się w Szczecinie 17–19 października 2013 r. Tematykę tę poszerzył w artykule: L. Pudłowski, *WTA — Wielojęzyczna Terminologia Archiwalna. Reaktywacja projektu Międzynarodowej Rady Archiwalnej i zespołu InterPARES*, „Archiwista Polski”, t. 19, nr 2 (74), s. 35–52.

⁴⁵ <http://www.interpares.org/ip2/ip2_terminology_db.cfm>.

dokumentacji. Drugi jest narzędziem do ułatwienia interdyscyplinarnej komunikacji i zawiera liczne terminy z wielu różnych dyscyplin. Korzystając z tego narzędzia, badacze mogą zobaczyć, jak archiwistyka posługuje się terminologią z zakresu informatyki, bibliotekoznawstwa i informacji naukowej, sztuki i wielu innych dziedzin. Trzeci instrument terminologiczny, czyli „Ontologie”, określa bezpośrednie relacje między pojęciami związanymi z dokumentacją.

W 2010 r. Sekcja Edukacji Archiwalnej i Szkolenia Międzynarodowej Rady Archiwalnej (ICA-SAE) postanowiła stworzyć interaktywną, internetową bazę danych gromadzącą terminologię archiwalną w wielu językach. Korzystając ze swego wieloletniego doświadczenia leksykologicznego, projektem pokierowała prof. Duranti. W początkowej fazie zespół badawczy złożony z członków ICA-SAE wybrał 300 podstawowych pojęć archiwalnych i dopasował do nich terminy używane w krajach anglojęzycznych. W rezultacie, po dyskusjach, wydzielono zestaw 320 angielskich terminów, które zespół złożony z adeptów archiwistyki na poziomie magistra i doktora przełożył na 15 języków. Istniejącą obecnie część polską opracował wspólnie ze studentami dr Roland Kiper z Uniwersytetu Wrocławskiego⁴⁶. W sierpniu 2013 r. prof. Duranti zaproponowała nadzorowanie (*monitoring*), a w październiku 2015 r. administrowanie i uzupełnianie części polskiej projektu Leszkowi Pudłowskiemu⁴⁷. Cały projekt MRA zakończono w marcu 2012 r., zaś 1 sierpnia 2013 r. opublikowano jego wynik jako bazę danych. Stanowi ona użyteczne narzędzie dla archiwistów oraz badaczy różnych specjalności i jest dostępna na stronie Międzynarodowej Rady Archiwalnej pod nazwą WTA Wielojęzyczna Terminologia Archiwalna (ICA MAT — *Multilingual Archival Terminology*)⁴⁸.

Jak dotychczas baza obejmuje następujące języki: angielski, chiński, fiński, francuski, grecki, hiszpański, holenderski, japoński, kataloński, niemiecki, pendzabski, polski, portugalski, rosyjski, szwedzki i włoski. Wkrótce dodane zostaną kolejne języki, gdyż są już wolontariusze, którzy będą opracowywali język arabski, bułgarski, chorwacki, hebrajski, ukraiński i angielski afrykanerski. Niebawem

⁴⁶ Dr Kiper dokonał tego w ramach szerszego projektu typu *wiki*, o którym mówił podczas ostatniego zjazdu archiwistów we Wrocławiu, zob.: R. Kiper, *Wiki Archives Project — Wiedza dla wszystkich* [w:] *Zatrzymać przeszłość*, op.cit., s. 95–101; sam projekt znajduje się na stronie: <<http://www.archidoktorant.net/wap/doku.php?id=pl:start>>.

⁴⁷ *You can join the project in the role of monitor for the Polish additions. We will have one person monitoring the additions for each language because we want to be sure that people do not mess up either consciously or inadvertently*; e-mail prof. Duranti do autora, 6 sierpnia 2013 r., zaś 21 października 2015: *Would you be willing to be the Administrator for the Polish language?* zob. też: L. Pudłowski, op.cit., passim. Autor założył ponadto specjalną stronę („Archiwopedia”), na której publikuje więcej informacji o projekcie WTA i sprawach związanych z terminologią, zob.: <<https://sites.google.com/site/leszekpudlowski/>> [dostęp: 18 marca 2015].

⁴⁸ *MAT News and events*, dostęp <<http://icarchives.webbler.co.uk/14867/mat-news-and-events/about-the-multilingual-archival-terminology.html>> [dostęp: 29 sierpnia 2013]; sama baza została umieszczona pod adresem: <<http://icarchives.webbler.co.uk/14282/ica-multilingual-archival-terminology/ica-multilingual-archival-terminology.html>>; zaś bezpośredni link do części polskiej jest tutaj: <<http://www.ciscra.org/mat/termdb/termlist/1/Polish>>.

Symposium *Permanent Records in an M-Government Environment*, Abu Dhabi, ZEA, 27 stycznia 2015 r. Prof. Duranti mówiła na temat dokumentacji wieczystej w społeczeństwie cyfrowym (*Permanent Records in a Digital Society*); po jej prawej stronie siedzi Ian E. Wilson, specjalny doradca naczelnego dyrektora Archiwum Narodowego ZEA, a wcześniej dyrektor Archiwum Narodowego Kanady; slajdy i nagrania wideo z wystąpień obojga, zob.: <<http://www.na.ae/en/symposium>> [dostęp: 11 marca 2015]

InterPARES doda funkcje interaktywne i wtedy WTA zaoferuje członkom Międzynarodowej Rady Archiwalnej możliwość dodawania języków, pojęć i definicji⁴⁹. Przy tak dużym projekcie i szerokim spektrum uczestników wywodzących się z różnych zakątków świata, okazuje się, że życie niekiedy pisze własne scenariusze. Tekst powyższy powstał w grudniu 2013 r. Natomiast w chwili przeprowadzania korekty w marcu 2015 r. okazało się, że na skutek problemów organizacyjnych, nie wszystkie zamierzenia udało się zrealizować. Z planowanych sześciu nowych języków przybył tylko jeden — chorwacki. Znalazły się za to trzy, które uprzednio nie były planowane — białoruski, koreański i rumuński⁵⁰. Podczas finalnej korekty (listopad 2015) liczba języków wzrosła z 16 do 23.

⁴⁹ Miało to nastąpić we wrześniu 2013 r., jednak wystąpiły opóźnienia związane z pracami informatyków.

⁵⁰ Dyskusję na temat planów i osiągnięć projektu można śledzić na bieżąco na portalu *LinkedIn*, w grupie *Archives Professionals*, w wątku *ICA | launch of multilingual database of archival terminology* na stronie: <https://www.linkedin.com/groupAnswers?viewQuestionAndAnswers=&discussionID=262958894&gid=76812&commentID=5793854108628701184&trk=view_disc&fromEmail=&ut=17YLkgeemjBY1> [dostęp: 7 marca 2015, wymagana rejestracja].

Podsumowanie

Autor zna prof. Lucianę Duranti od lat i — podobnie jak wiele innych archiwistek i archiwistów — zawsze ją podziwiał i cenił. Jednak dopiero przygotowując prezentację na temat projektu WTA — Wielojęzyczna Terminologia Archiwalna zobaczył, jak ogromnego dzieła dokonała ta miła i subtelna, wydawałoby się wątła, osoba. Dzięki swemu gruntownemu wykształceniu, wieloletniemu doświadczeniu archiwalnemu i uniwersyteckiemu potrafiła połączyć ponad czasem średniowieczną tradycję z najnowocześniejszymi zdobyczami techniki, a także — ponad morzami i oceanami — europejskie tradycje badawcze z kanadyjskimi, amerykańskimi, australijskimi, latynoamerykańskimi czy afrykańskimi. Nie przyszło to szybko i łatwo, a dobrym przykładem może być wyznaczenie poczynione w Orlando w 1998 r. podczas 62. Zjazdu Stowarzyszenia Archiwistów Amerykańskich (SAA). Spotkało wtedy prof. Duranti niezwykle wyróżnienie, gdyż nie będąc Amerykanką (nawet w sensie kontynentalnym) otrzymała zaszczytną funkcję prezesa SAA. Podczas swego programowego wystąpienia wzruszona pani prezes-elekt popełniła jakiś lapsus językowy i wtedy stwierdziła, że praca w wielu językach wprowadza taki zamęt w jej głowie, że nie tylko przygotowując jakiś tekst po angielsku czy francusku sięga do słownika, ale jak przyznała: „Teraz to samo muszę robić, gdy piszę w mym rodzimym języku włoskim...”⁵¹.

Autor pamiętając o słowach średniowiecznego filozofa Bernarda z Chartres o tym, że kolejne pokolenia badaczy wspinają się na ramiona swych poprzedników, naukowych gigantów, spytał prof. Duranti o to, kim był jej guru archiwalny? Ponadto poprosił o wymienienie nazwisk siedmiu badaczy z zakresu archiwistyki lub zarządzania dokumentacją, którzy jej zdaniem odegrali inspirującą rolę w rozwoju nauki archiwalnej w XX i XXI w.

Co do guru, to tutaj nie było najmniejszych wątpliwości. Jest to Elio Lodolini⁵². W 1997 r. prof. Duranti dedykowała mu, w dowód wdzięczności, swą książkę o zarządzaniu archiwaliami (w ich szerokim, włoskim rozumieniu)⁵³. Jednocześnie nie byłaby sobą, gdyby nie dodała: „Nie zgadzam się z niektórymi

⁵¹ L. Pudłowski, *Nowe trendy w archiwistyce amerykańskiej: na marginesie Zjazdu Stowarzyszenia Archiwistów Amerykańskich*, „Archeion” 2001, t. 103, s. 119–127.

⁵² Elio Lodolini, wybitny włoski archiwista, urodzony w Rzymie w 1922 r. Autor klasycznego podręcznika archiwistyki: *Archivistica: principi e problemi*, 9. ed., F. Angeli, Milano 2000 (ss. 470); wymieńmy ponadto tytułem przykładu: idem, *Storia dell'archivistica italiana: dal mondo antico alla metae del secolo XX*, F. Angeli, Milano 2001 (ss. 316); idem, *Problemi e soluzioni per la creazione di un archivio di Stato*, Roma 1968; *Guida delle fonti per la storia dell'Africa a Sud del Sahara esistenti in Italia*. A cura di C. Giglio e E. Lodolini, International Council on Archives, Zug, Inter Documentation 1973. Obszerny biogram: *Curriculum Lodolini Elio*, <<http://archive.is/TCHt>>.

⁵³ L. Duranti, *I documenti archivistici. La gestione dell'archivio da parte dell'ente produttore*, Ministero per i Beni Culturali e Ambientali, Direzione Generale degli Archivi, Ufficio Studi e Pubblicazioni ed. Ministero per i Beni Culturali e Ambientali, Roma 1997.

ego poglądami, ale nie byłabym tym, kim jestem, gdyby nie jego rygorystyczne, jasne i bezkompromisowe rozumienie archiwaliów”.⁵⁴

Jeśli chodzi o siedmiu gigantów współczesnej archiwistyki, to prof. Duranti zastrzega, że skoro mówimy o światowym zasięgu, to musi wyeliminować tych, którzy pisali w językach nie dla wszystkich zrozumiałych lub, którzy nie byli tłumaczeni na bardziej popularne języki (ze smutkiem należy zauważyć, że w grupie tej z pewnością mieszczą się nasi znakomici badacze Kazimierz Konarski czy Bohdan Ryszewski, którzy wciąż czekają na przełożenie swych prac na język angielski). Jako przykład tych opuszczonych, wymieniła dwóch badaczy, Aurelia Tanodiego i Elia Lodoliniego, którzy byli najbardziej inspirujący w krajach posługujących się językami romańskimi. Natomiast wśród „siedmiu wspaniałych” znaleźli się (w nawiasach uzasadnienia prof. Duranti):

1. Sir Hilary Jenkinson (stworzył fundamenty teorii archiwalnej),
2. Ernst Posner (opracował historię archiwów i pozwolił światu archiwalnemu zrozumieć własne korzenie),
3. Philip Brooks (opracował teorię zarządzania dokumentacją),
4. Theodore Schellenberg (wpłynął na cały północnoamerykański system archiwalny),
5. Adolf Brenneke (określił niemiecki punkt widzenia na dychotomię między aktami (*records*) i archiwaliami, pogląd ten przyjął później Schellenberg),
6. Michael Cook (wprowadził w Europie standardy opisu archiwalnego),
7. Terry Eastwood (jako pierwszy wprowadził w Ameryce Północnej program MAS [*Master of Archival Studies*, magisterskie studia z archiwistyki] w UBC).

Pamiętając o licznych projektach, nad którymi prof. Duranti aktualnie pracuje, autor zapytał jednak o plany badawcze na przyszłość. Odpowiedź nie była zaskakująca. Projekt „Dokumentacja w chmurze” będzie trwał do 2016 r., zaś *InterPARES Trust* zostanie zakończony w 2019 r., zatem przynajmniej najbliższe sześć lat jest już wypełnione. Jednocześnie badaczka zauważa, że w tymże 2019 r. będziemy żyli w zupełnie odmiennym świecie. Biorąc pod uwagę szybkość, z jaką technologia określa sposób, w jaki działamy i pozostawiamy cyfrowe ślady naszego życia, nie da się przewidzieć, jaką problematykę badawczą uznamy za najważniejszą za pięć lat... „Może, jak sprawić by czujniki, które śledzą nas wszędzie zaprzęć do pracy, by robiły opis archiwalny za nas? — w końcu prof. Duranti przekornie dodaje — Idę z prądem... Żyję i oddycham archiwaliami... Moje anteny są ciągle czujne, zatem moje badania będą zmierzały w takim kierunku, jaki będzie konieczny”⁵⁵.

⁵⁴ E-mail prof. L. Duranti do autora, 11 listopada 2013 r.

⁵⁵ Ibidem.

Uczona nie uchyla się jednak od pytania, które w świetle powyższej odpowiedzi wygląda na abstrakcyjną futurologię. Jaka jest przyszłość archiwistyki? Jaki rodzaj badań będziemy prowadzili za 20 lat? Prof. Duranti zauważa, że świat skupia się obecnie na ochronie zasobów cyfrowych, selekcji trwałego dziedzictwa cyfrowego, otwartym dostępie do dokumentacji, *big data*, autentyczności i wiarygodności. Archiwistyka ma klucz do określania i rozwiązania wszystkich spraw tego typu. Wiele dyscyplin, które tradycyjnie zajmowały się informacją, wraz z narastaniem problemów coraz bardziej polega na wiedzy archiwalnej. I jak widzimy, istotnie, archiwistyka nabiera coraz większego znaczenia.

Prof. Duranti uważa, że badania archiwalne będą w większym stopniu koncentrować się na sprawie rozwoju wiarygodności i autentyczności akt i archiwaliów, na ich tworzeniu, utrzymywaniu i ochronie w Internecie. Wszystko to winno odbywać się na podstawie międzynarodowych umów regulacyjnych analogicznych do tych, które obowiązują w przestrzeni lotniczej. Obserwujemy duży opór w przenoszeniu danych do chmury, zwłaszcza w Europie. Jest to zrozumiałe, ale jednocześnie rozwój w tym kierunku jest nieuchronny. Uczona zauważa w końcu, że my, archiwiści, musimy współpracować z przemysłem i rządami, by stworzyć z chmury rzeczywistą szansę na przyszłość.

Są też skromne akcenty polskie w życiorysie prof. Duranti. Kiedy rozmawialiśmy o tym, że przygotowuję artykuł o cyklu życia dokumentacji, wspomniałem, że ma on się ukazać w „Archeionie” i zapytałem, czy zna to jedno z najstarszych, europejskich czasopism archiwalnych, ku memu zaskoczeniu odpowiedziała: „»Archeion«? No pewnie, że znam. Nie tylko znam, ale i publikuję w najbliższym numerze swój artykuł”⁵⁶. Wierzę, że współpraca polsko-kanadyjska z tą zasłużoną archiwistką będzie się rozwijała w wielu dziedzinach, i to już w najbliższym czasie. Prof. Duranti ma nadzieję, że niniejszy artykuł zachęci jakieś polskie organizacje do współpracy w ramach projektu *InterPARES Trust*. Ponadto Polska współpracowała i nadal współpracuje przy projekcie WTA — Wielojęzyczna Terminologia Archiwalna.

* * *

Wreszcie w podsumowaniu pozwólmy zabrać głos prof. Lucianie Duranti. Ostatnie z długiej serii pytań brzmiało: „Czy chciałabyś dodać coś od siebie?”. Interesującą odpowiedź przytaczamy poniżej w całości⁵⁷.

„W całym moim życiu spotykałam osoby, które wskazały mi kierunek, w którym powinnam zmierzać i który zawsze okazywał się kierunkiem dla mnie naj-

⁵⁶ L. Duranti, *Trust and Conflicting Rights in the Digital Environment*, „Archeion” (the Polish Archival Journal) 2012, t. 113, s. 37–44 (w języku angielskim); eadem, *Zaufanie oraz kolidujące ze sobą prawa w środowisku cyfrowym*, ibidem, s. 25–35 (w języku polskim); L. Duranti, C. Rogers, *Trust in digital records: An increasingly cloudy legal area*, „Computer Law & Security Review” 2012, 28.5, s. 522–531; według informacji na stronie prof. Duranti: <<http://www.lucianaduranti.ca/index2.cfm?id=pub&list=2>>.

⁵⁷ E-mail prof. L. Duranti do autora, 11 listopada 2013 r.

lepszym. Zaczęło się od mojego ojca, który zniechęcił mnie do studiowania matematyki, a później kolejno byli:

- a) mój profesor historii, który posłał mnie do Leopoldo Sandriego, abym studiowała archiwistykę, bo byłam zbyt bystra, by mieć tylko magisterium z historii,
- b) mój kolega z Archiwum Państwowego w Rzymie, który powiedział mi, że jestem urodzonym nauczycielem i powinnam zostawić pracę w archiwum ludziom, którzy nie mówią cały czas o tym, co robią i nie kwestionują sposobów, w jaki to robią,
- c) mój kolega uniwersytecki⁵⁸, który przymusił mnie do pracy nad rozwojem dyplomatyki,
- d) kapitan marynarki wojennej z Departamentu Obrony USA, który rozkazał mi powiedzieć armii, jakie wymagania powinien spełniać system zarządzania dokumentacją (był to [opisany wyżej] projekt UBC-DoD, który doprowadził do publikacji standardu DoD 5015.2),
- e) badaczka, która powiedziała mi, że nie zamierza pracować nad projektem, za który na UBC spłyną wszystkie pochwały i dzięki temu zainspirowała mnie, by nazwać nowy projekt *InterPARES* („Wśród równych”) i przekształcić tę nazwę w akronim, a ponadto wiele innych (niewymienionych wyżej) osób.

Jeśli ja mam jakąś własną zasługę, to taką, że bardzo uważnie słucham i nigdy nie odrzucam żadnego pomysłu, nieważne jak szalenie by on brzmiał. Takie podejście do życia zawodowego sprawiło, że stało się ono bardziej interesujące, gdyż nigdy nie wiem, co mnie czeka za następnym rogiem. Ponadto mam dodatkową satysfakcję, gdyż w którąkolwiek stronę się obrócę, zawsze mogę znaleźć jakąś ekscytującą niespodziankę.

Nie ma cienia wątpliwości, że większość sukcesów zawdzięczam moim uczniom. Nie tylko dlatego, że upowszechnili oni to, co im przekazałam, ale także z powodu ich kreatywności, chęci podważenia moich pomysłów, odwagi w niesieniu kaganka oświaty, ich entuzjazmu do tego, czego się uczą, oraz chęci zdobywania świata. Wszystko to trzyma mnie wciąż w twórczym napięciu, dzięki nim zawsze krytycznie podchodzę do własnego myślenia i wiecznie poszukuję czegoś nowego, aby stymulować ich myślenie. Często żartobliwie mówię, że nie chcę przejść na emeryturę, bo nie chcę spędzić reszty życia z ludźmi w moim wieku. Jest to oczywiście tylko żart, gdyż nigdy nie przestaję się uczyć, także od moich kolegów i tych spośród moich nauczycieli, którzy nadal wnoszą wkład w rozwój archiwalnej wiedzy, bez względu na ich podeszły wiek. Wreszcie jestem ogromnie wdzięczna moim współbadaczom i współpracownikom, którzy zdecydowali się towarzyszyć mi w wielu naukowych przygodach, które podjęłam

⁵⁸ Po przeczytaniu niniejszego artykułu, wiemy oczywiście, że chodzi o prof. Terry'ego Eastwooda.

w ciągu ostatnich 25 lat oraz z mojej inicjatywy podjęli własne badania, wnosząc bezcenny wkład do archiwistyki. Studenci, koledzy, nauczyciele i współpracownicy sprawili, że moja praca stała się nieprawdopodobnie radosną i satysfakcjonującą wyprawą, która mam nadzieję, tak szybko się nie skończy”.

* * *

Prof. Duranti jest otwarta na kontakty i każdy może do niej napisać lub zadzwonić. Jeżeli Czytelnik chciałby pogłębić wiedzę o badaniach czy poglądach bohaterki artykułu, to autor zachęca do osobistego kontaktu na najbliższej międzynarodowej konferencji lub też korespondencyjnie (czy telefonicznie):

Dr. Luciana Duranti
Chair and Professor, Archival Studies
MAS Program and InterPARES Director
School of Library, Archival and Information Studies
www.slais.ubc.ca

The University of British Columbia
The Irving K. Barber Learning Centre
 Suite 470, 1961 East Mall
 Vancouver, British Columbia V6T 1Z1 CANADA
 Tel. +1 (604) 822-2587. Fax. +1 (604) 822-6006
luciana.duranti@ubc.ca

Literatura

Literatury w klasycznym rozumieniu tego słowa jest do tematu stosunkowo niewiele. Dlatego tekst biogramu oparto w dużym stopniu na rozmowach i korespondencji z prof. Lucianą Duranti oraz z jej uczniami. Najwięcej wspomnień dostarczyli: Shadrack Katuu z Kenii, Yau Min Chong z Malezji/Kanady oraz Michele Kelly Mannix z Kanady, za co autor im serdecznie dziękuje.

Wykorzystano także następujące strony internetowe:

- <http://www.lucianaduranti.ca/> (osobista strona prof. Duranti, przeznaczona w zasadzie dla studentów UBC, choć z otwartym dostępem dla wszystkich zainteresowanych)⁵⁹,
- http://emmettleahyaward.org/Luciana_Duranti.html (obszerny biogram z okazji przyznania nagrody im. Emmetta Leahyego),
- http://www.archimuse.com/erecs97/L_DURANT.HTM,
- <http://www.slais.ubc.ca/about/COA-2006/CV/LucianaDuranti.pdf>,

⁵⁹ *This website is intended for my students, although, being public, it provides information about my background and my work to anyone who is interested, <<http://www.lucianaduranti.ca/index2.cfm>> [dostęp: 8 marca 2015].*

Prof. Duranti w rozmowie z autorem na temat słownika terminologii archiwalnej. Brisbane, 20–24 sierpnia 2012 r., fot. ze zbiorów autora

- <<http://www.icasuv2013.com/About/Luciana-Duranti.aspx>>,
- <<http://www.ciscra.org/> oraz <http://slais.ubc.ca/>>.

Ponadto w związku z prezentacją na VII Zjazd IFAR na temat „WTA — Wielojęzyczna Terminologia Archiwalna”⁶⁰ autor przygotował krótką informację o prof. Lucianie Duranti, która została później opublikowana w „Archiwście Polskim”⁶¹.

Zdjęcia towarzyszące artykułowi pochodzą w zdecydowanej większości z prywatnego archiwum prof. Luciany Duranti (inaczej podano źródło).

* * *

Jak Czytelnik z pewnością zauważył, tekst ten nie jest klasycznym, słownikowym biogramem wyliczającym daty i dokonania prezentowanej osoby. Autor wziął sobie do serca zalecenia współczesnej biografistyki, by unikać szablonowych zestawień faktów, a raczej starać się w sposób żywy ukazać działania portretowanej osoby. Z tego powodu forma prezentowanego tekstu niekiedy zbliża się do wywiadu, innym razem jest wspomnieniem minionej chwili. Także zdjęcia nie są li tylko kolorowymi obrazkami, lecz ukazują barwne i niezwykle ruchliwe życie bohaterki. Ponadto w podpisach, jeśli było to możliwe, autor starał się odsyłać do odpowiednich stron internetowych, na których znajdują się teksty, prezentacje lub filmy z wystąpieniami prof. Duranti. W ten sposób, dzięki współczesnej technice, Czytelnik może osobiście wysłuchać wykładów badaczki oraz zapoznać się z jej najnowszymi poglądami. Nie wychodząc z domu, ma możliwość wysłuchania wykładu na Uniwersytecie Yale czy uczestniczenia w konferencji UNESCO „Pamięć Świata w epoce cyfrowej”, która odbyła się w Vancouver.

Autor ma nadzieję, że prezentowany artykuł, a zwłaszcza zamieszczone zdjęcia i powiązane filmy, choć w części ukażą, jak interesującą i energiczną

⁶⁰ L. Pudłowski, *Reaktywacja projektu Międzynarodowej Rady Archiwalnej i zespołu InterPARES*, „Archiwista Polski”, t. 19, nr 2 (74), s. 35–52.

⁶¹ L. Pudłowski, *Luciana Duranti: w poszukiwaniu globalnej jedności archiwalnych tradycji*, „Archiwista Polski”, t. 19, nr 1 (73), s. 91–100.

postać jest prof. Duranti⁶². Widzimy ją na przestrzeni lat, w wielu różnych krajach, na różnych kontynentach i to, co uderza, to fakt, że pomimo odległości geograficznych i widocznych różnic kulturowych prof. Duranti czuje się zawsze jak u siebie w domu, jest zawsze wśród przyjaciół. Autor głęboko wierzy, że takie przykłady mogą pomóc młodym adeptom archiwistyki zrozumieć, że jeżeli ktoś ma pasję, chęć do pogłębiania swej wiedzy i ciekawość innych kultur, to może, niezależnie od tego, gdzie się urodził i wychował, w sposób twórczy służyć innym i wieść interesujące życie — życie spełnionego archiwisty.

ANEKS

Publikacje, inwentarze archiwalne, nagrody i nagrania wystąpień prof. Luciany Duranti

Pełna bibliografia prac prof. Duranti zajmuje ok. 40 stron. Poniżej prezentujemy wybór. Podano zwłaszcza publikacje formalnie recenzowane, pominięto natomiast tłumaczenia, biuletyny, recenzje, wytyczne i raporty. Tam, gdzie było to możliwe, podano linki do wersji elektronicznych opisywanych publikacji. Autor pragnie zwrócić uwagę Czytelnika na występujące w spisie *polonica* (w 2012 i 2013 r.), oraz zamieszczoną tu wyjątkowo zapowiedź wydawniczą fundamentalnej pracy pt. *Encyclopedia of Archival Science*. Książka ta stanie się najprawdopodobniej bestsellerem w zglobalizowanym świecie archiwalnym, gdyż już dzisiaj zajmuje pierwsze miejsce w Amazon.com, wśród nowości działu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej⁶³.

Pełną listę publikacji prof. Duranti można znaleźć na stronie <<http://www.lucianaduranti.ca/index2.cfm?id=pub&list=2>> [dostęp: 24 września 2014], w czasie korekty ta sama strona odsyła do skróconego wykazu publikacji.

⁶² Ilość zamieszczonych zdjęć została znacznie zredukowana w stosunku do pierwotnie zamierzonej, dlatego Czytelnika zainteresowanego archiwalną podróżą dookoła świata zapraszamy do odwiedzenia strony *Centre for the International Study of Contemporary Records and Archives* (CISCRA) <<http://www.ciscra.org/gallery.php>> [dostęp: 17 marca 2015], która przynosi tysiące zdjęć ukazujących, jak barwne może być życie archiwisty.

⁶³ *New Release in Academic Library & Information Science*, <<http://www.amazon.com/Encyclopedia-Archival-Science-Luciana-Duranti/dp/0810888106>> [dostęp: 14 marca 2015].

BIBLIOGRAFIA PRAC PROF. LUCIANY DURANTI

2015

- L. Duranti and P.C. Franks, *Encyclopedia of Archival Science*, Rowman & Littlefield Publishers, ss. 560 (także e-Book), zawiera 154 obszerne hasła.
- *Permanent Records in a Digital Society*, wykład na sympozjum *Permanent Records in an M-Government Environment. Do Digital Records Have A Future?*, Abu Dhabi, ZEA, 27 stycznia 2015, slajdy oraz wideo całego wystąpienia na stronie. <<http://www.na.ae/en/symposium>> [dostęp: 11 marca 2015].

2014

- L. Duranti, G. Michetti, *The Archival Method. Rediscovering a Research Tradition* [w:] ed. A. Gilliland; S. McKemmish, *Research in the Archival Multiverse*, Monash Publishing, Melbourne 2014.
- *Preservation in the Cloud. Towards an International Framework for a Balance of Trust and Trustworthiness* [w:] *APA/C-DAC International Conference on Digital Preservation and Development of Trusted Digital Repositories*, 5–6 February 2014, New Delhi, India, eds. D. Katre, D. Giaretta, Excel India Publishers, New Delhi 2014, s. 23–38.

2013

- *Archival Science in the Cloud Environment. Continuity or Transformation?*, “Atlanti. Special issue in honour of Charles Kecskeméti”, vol. 23, 2013, s. 45–52.
- *Il documento archivistico* [w:] *I temi fondamentali della disciplina archivistica*, eds. L. Giuva, M. Guercio, Carocci Editore, Roma 2013.
- L. Duranti, A. Jansen, *Records in the Cloud. Authenticity and Jurisdiction in Proceedings of the 2013 Digital Heritage International Congress, Marseille, France, 28 October–1 November 2013*, vol. 2, IEEE, Paris 2013, s. 161–164, (artykuł otrzymał nagrodę *Best Paper Award for the Conference Preservation Track*).
- L. Duranti, C. Rogers, *Memory Forensics. Integrating Digital Forensics with Archival Science for Trusting Records and Data*, “eForensics magazine” [polski magazyn z siedzibą w Warszawie], vol. 2, issue 15, October 2013, <<http://eforensicsmag.com/download/memory-forensics-step-by-step/>> [dostęp: 13 marca 2015, pełny dostęp dla subskrybentów].
- L. Duranti, E. Shaffer, *eLearning Records. Are There Any To Manage? If So, How?* [w:] *Social Media and the New Academic Environment. Pedagogical Challenges*, 1–349, eds. B. Patrut, M. Patrut, C. Cmeciu, 2013, s. 273–291, DOI. 10.4018/978-1-4666-2851-9.ch014, <<http://www.igi-global.com/chapter/learning-records-there-any-manage/73318>> [dostęp płatny]. *Historical Documentary Memory in the Cloud. An Oxymoron or the Inescapable Future?* “Revista D’arxius” 2013, s. 19–60.

- *The Return of Diplomats as a Forensic Discipline* [w:] *Digital Diplomats. The Computer as a Tool for the Diplomatist?*, éd. A. Ambrosio, S. Barret, S.G. Vogeler, Cologne–Weimar–Vienne–Böhlau 2014, s. 89–98 (w serii: *Archiv für Diplomatik. Beihefte*).
- *Trust and Conflicting Rights in the Digital Environment* [w:] *The Memory of the World in the Digital Age. Digitization and Preservation. Vancouver, 26–28 September 2012. Conference Proceedings*, eds. L. Duranti and E. Shaffer, UNESCO, Paris 2013, s. 24–30, <<http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/events/calendar-of-events/events-websites/the-memory-of-the-world-in-the-digital-age-digitization-and-preservation/>> [dostęp: 13 marca 2015].

2012

- *L'authentification. Une approche fondée sur l'expertise des documents numériques* [w:] *Dématérialisation des archives et métiers de l'archiviste. Les chantiers du numérique*, ed. P. Servais, Louvain La Neuve, Université catholique de Louvain, Belgium 2012.
- *Continuity and Transformation in the Role of the Archivist. First Annual Lecture on Archives*, UNISA [University of South Africa], Pretoria, 1 XI 2012, cała prezentacja dostępna na stronie. <<http://www.unisa.ac.za/contents/faculties/humanities/docs/Annual%20Archives%20Lecture%202012.pdf>> [dostęp: 12 marca 2015].
- L. Duranti, C. Rogers, *Trust in digital records. an increasingly cloudy legal area*, "Computer Law & Security Review", vol. 28.5, October 2012, s. 522–531.
- L. Duranti, S. Xie, *Knowledge Management & Records Management: Establishing Relationships for Common Development* [w:] *Proceedings of KMIS 2012 — International Conference on Knowledge Management and Information Sharing, Barcelona, Spain; 4–7 October, 2012*, eds. K. Liu; J. Filipe, SciTePress, Barcelona 2012, s. 247–250.
- *The ICA Multi-lingual Database of Archival Terms*, International Congress on Archives, Brisbane, Australia, 21 August 2012, <<http://ica2012.ica.org/files/pdf/Full%20papers%20upload/ica12Final00075.pdf>> [dostęp 23 grudnia 2013].
- *Merging Concepts of Forensic Disciplines for the Control of Digital Records*, "Archival Science Bulletin" [czołowe Chińskie czasopismo archiwalne], issue 1 & 2, 2012.
- *Records in the Cloud. Towards InterPARES Trust* [w:] *Proceedings of the International Conference "Trusted Repositories & Trusted Professionals", Florence, Italy, 11–12 December 2012*, eds. M. Lunghi, F. Cavazzuti, s. 1–7, <http://www.rinascimento-digitale.it/conference2012/paper_ic_2012/duranti_paper.pdf> [dostęp: 13 marca 2015].
- *Relationships for Common Development* [w:] *Proceedings of KMIS 2012 — International Conference on Knowledge Management and Information*

Sharing. Barcelona, Spain, 4–7 October, 2012, eds. K. Liu, J. Filipe, SciTe-Press, Barcelona 2012, s. 247–250.

- *The Return of Diplomats as a Forensic Discipline*, “Archiv für Diplomatik”, Fall 2012.
- *Zaufanie oraz kolidujące ze sobą prawa w środowisku cyfrowym*, „Archeion” 2012, t. 113, s. 25–35 oraz oryginał po angielsku: *Trust and conflicting rights in the digital environment*, ibidem, s. 37–44. Jest to przedruk i tłumaczenie na język polski wystąpienia z konferencji *The Memory of the World in the Digital Age. Digitization and Preservation*, która odbyła się w Vancouver 26–28 IX 2012 r. (zob. powyżej).

2011

- L. Duranti, C. Rogers, *Educating for Trust*, “Archival Science”, vol. 11, issue 3–4, 2011, s. 373–390, zob.: SpringerLink DOI. 10.1007/s10502-011-9152-3; <<http://www.springerlink.com/openurl.asp?genre=article&id=doi.10.1007/s10502-011-9152-3>> [dostęp płatny].
- L. Duranti, C. Rogers, *Educating Records Professionals on Topics in Digital Preservation*, “Comma. ICA” [2011], <<http://www.ica-sae.org/Education%20Modules.pdf>> [dostęp: 14 marca 2015].
- *The Memory of the World Program. Concepts and Principles Guiding Selection*, “Journal of the Macau Documentation and Information Society”, vol. 1, 2011, s. 1–8.
- *Structural and Formal Analysis. The Contribution of Diplomats to Archival Appraisal in the Digital Environment* [w:] *The Future of Archives and Recordkeeping*, ed. A Reader, J. Hill, Facet Publishing, London 2011.

2010

- *Concepts and Principles for the Management of Electronic Records, or Records Management Theory is Archival Diplomats*, “Records Management Journal”, vol. 20, issue 1, s. 78–95.
- *Digital Records Forensics. A New Science and Academic Program for Forensic Readiness* [w:] *Proceedings of the Conference on Digital Forensics, Security and Law 2010, St. Paul, Minnesota May 19–21, Maidens, ADFSL, Virginia 2010*, s. 109–121.
- L. Duranti, B. Endicott-Popovsky, *Digital Records Forensics. An Interdisciplinary Program for Forensic Readiness*, “Journal of Digital Forensics, Security and Law”, vol. 5, no. 1, 2010, s. 45–63.
- L. Duranti, F. Foscarini, *The Impact of the Organizational Culture of Testbeds on the Action Research Case Study Process*, “Archivi”, t. IV/1, gennaio-giugno 2010, s. 7–20.
- L. Duranti, C. Rogers, A. Sheppard, *Electronic Records and the Law of Evidence in Canada. the Uniform Electronic Evidence Act Twelve Years Later*, “Archivaria”, no. 70, Fall 2010, s. 95–124.

- *Educating for Trust* [w:] *Questions of Trust? Archives, Records and Identities. International Conference July 5–6th 2010*, Oxford, UK., FARMER & NAET, 2010, s. nlb. 6.
- *Educating the eXtreme Records Professional. a Proposal* [w:] *The 2010 S@P Yearbook, dedicated to the memory of Hans Scheurkogel*, eds. E. Hokke, T. Laeven, Harderwijk, NL. 2010, s. 200–210.
- *The Long-term Preservation of Digital Heritage. The Case of Universities Institutional Repositories* [w:] *Cultural Heritage online. Empowering users. an active role for user communities. Fondazione Rinascimento Digitale 2nd International Conference. Florence 15th –16th December 2009, Firenze. Fondazione Rinascimento Digitale, 2010, 16–19, <<http://www.rinascimento-digitale.it/eventi/conference2009/proceedings-2009/Proceedings-part1.pdf>> [dostęp: 13 marca 2015].*
- *The Long-term Preservation of Digital Heritage. The Case of Universities Institutional Repositories*, “JLIS.it. Italian Journal of Library and Information Science”, vol. 1, no. 1, 2010, s. 157–168.
- *The Memory of the World Program. Concepts and Principles Guiding Selection, Proceedings of the International Conference on World Documentary Heritage and the Memory —Macao, 25–28 November, 2010*, Macao Documentation and Information Society, Macao 2010, s. 1–5.
- *Structural and Formal Analysis. The Contribution of Diplomatics to Archival Appraisal in the Digital Environment* [w:] *The Future of Archives and Recordkeeping*, ed. A Reader, J. Hill, Facet Publ., London 2010, s. 65–88.

2009

- *Diplomatics* [w:] *Encyclopedia of Library and Information Science*, eds. Marcia Bates, Mary Niles Maack, Miriam Drake, New York, Basel, Hong Kong. Marcel Dekker, INC., 2009.
- L. Duranti, F. Foscarini, *The Impact of the Organizational Culture of Testbeds on the Action Research Case Study Process. Some Preliminary Findings from TEAM Canada* [w:] *Proceedings of the International Symposium on Digital Records Preservation, 3–5 June 2009*, Seoul, Korea, Sungkyunkwan University, Seoul 2009, s. 339–349.
- *The Findings of InterPARES* [w:] *Proceedings of the “Seminario Internacional de Archivos y Documentos Eletronicos”, 11–14 March 2009*, Colombia, Bogota, Universidad La Salle, Bogota 2009.
- *From Digital Diplomatics To Digital Records Forensics*, “Archivaria”, no. 68, Fall 2009, s. 39–66.
- *InterPARES* [w:] *Encyclopedia of Library and Information Science*, eds. M. Bates, M.N. Maack, M. Drake, Marcel Dekker, INC., New York, Basel, Hong Kong 2009.

2008

- *La figura dell'archivista nel mondo contemporaneo. Riflessioni a margine della lettura di un recente convegno*, "Archivi", vol. 3, no. 1, gennaio–giugno 2008, s. 47–57.
- *Riflessioni sulla formazione archivistica in nordamerica*, "Archivi & Computer", vol. 2–3, 2008, s. 65–73.
- *International Research on Permanent Authentic Records in Electronic Systems (InterPARES) 2. Experiential, Interactive and Dynamic Records. InterPARES 2. Interactive, Dynamic and Experiential Records*, eds. L. Duranti and R. Preston, Padova, Italy. Associazione Nazionale Archivistica Italiana (ANAI), 2008. Całość książki (828 stron) opublikowano na stronie: <<http://www.interpares.org/ip2/book.cfm>> [dostęp: 14 marca 2015].
- *The Power of Archives* [w:] *Proceedings of the International Conference on "Parliamentary, Party and Politicians Archives and their Neighbouring Institutions"*, 1–3 November 2007, Corfu Greece, International Council on Archives, Athens 2008.

2007

- *Continuity and Transformation in the Role of the Archivist. The Findings of the InterPARES Project*, "Journal of the Japan Society for Archival Science", vol. 3, no. 6, 2007, s. 27–41.
- *The InterPARES Framework for the Development of Policies, Strategies and Standards*, "Cultural Heritage on Line. The Challenge of Accessibility and Preservation", Firenze. Fondazione Rinascimento Digitale e Associazione Civita, 2007, s. 109–126.
- *The InterPARES 2 Project. An Overview*, "Archivaria", no. 64, Fall 2007, s. 113–121.
- *The Long-term Preservation of Digital Records. A View of International Research* [w:] *Long Term Digital Preservation. An International Focus. Atti del Convegno Internazionale "Conservare il Digitale. Un Confronto Internazionale"*, Asolo. ULSS, 2007, s. 29–38 (po włosku) i s. 194–203 (po angielsku).
- *Models of Archival Education. Four, Two, One or a Thousand?*, "Archives & Social Studies. A Journal of Interdisciplinary Research", vol. 1, no. 1, 2007, s. 1–21, <http://archivo.cartagena.es/files/36-162-DOC_FICHERO1/04-duranti_models.pdf> [dostęp: 13 marca 2015].
- *Models of Archival Education. One, Two, or a Thousand?* [w:] *Proceedings International Council on Archives, ICA/SAE, Section of Archival Education and Training, 2nd APACE Executive Committee, The 2nd Asia-Pacific Conference for Archival Educators and Trainers, The Archival Science and Archival Education in the Electronic Age, Tokyo, Japan. 18–19 October 2006*, w tłumaczeniu na japoński. "Journal of Information Processing and Management", vol. 50, no. 1, 2007, s. 124–133.

- *An Overview of InterPARES 3 (2007–2012)*, “Archives & Social Studies. A Journal of Interdisciplinary Research”, vol. 1, no. 2, 2007, s. 577–603, <http://socialstudies.cartagena.es/images/PDF/no1/duranti_overview.pdf> [dostęp: 12 marca 2015].
- *La stessa musica per sempre. e' possibile? O desiderabile?* [w:] *Atti del Convegno Internazionale “Gli attuali supporti di conservazione ottici e magnetici per i documenti digitali”*, 21–23 novembre 2005, Roma, Italy, IRTEM, Roma 2007, s. 99–105.

2006

- L. Duranti, J. Roeder, *La conservazione a lungo termine dell'autenticita' di composizioni digitali interattive. la ricerca di InterPARES 2*, “Archivi & Computer”, 2006, s. 35–42.
- L. Duranti, K. Thibodeau, *The Concept of Record in Interactive, Experiential and Dynamic Environments. the View of InterPARES*, “Archival Science”, vol. 6, no. 1, 2006, s. 13–68, <<http://dx.doi.org/10.1007/s10502-006-9021-7>> [dostęp: 12 marca 2015].
- *Un quadro teorico per le politiche, le strategie e gli standards di conservazione digitale. la prospettiva concettuale di InterPARES*, “Bibliotime. Rivista elettronica per le biblioteche”, vol. N.s. 9, no. 1, mar. 2006, online at <<http://didattica.spbo.unibo.it/bibliotime/num-ix-1/index.html>>; <<http://didattica.spbo.unibo.it/bibliotime/num-ix-1/duranti.html>>.
- *La questione fondamentale. in quali entita' digitali si concreta la memoria del futuro?*, “Archivi & Computer” 2006, vol. 1, s. 24–31.
- *Verso una teoria archivistica di conservazione digitale. i risultati concettuali del progetto InterPARES*. “Archivi”, vol. 1, 2006, no. 1, s. 73–95.

2005

- *El concepto de registro en el mundo digital. Una Mirada de InterPARES* [w:] *Memorias del coloquio iberoamericano “Del Papiro a la Biblioteca Virtual. Casa de las Americas, 21–25 de marzo de 2005*, La Habana 2005 (wydanie na CD).
- *The Long-Term Preservation of Accurate and Authentic Digital Data. The InterPares Project*, “Data Science Journal” 2005, vol. 4, s. 106–118, <http://www.jstage.jst.go.jp/article/dsj/4/0/4_106/_article> [dostęp: 12 marca 2015].
- *La questione fondamentale. in quali entita' si concreta la memoria del futuro?* [w:] *Il futuro della memoria. la trasmissione del patrimonio culturale nell'era digitale*, CSI Piemonte, Torino 2005, s. 231–239.
- *Rumo a uma Teoria Arquivistica de Preservacao Digital. As Descobertas Coceituais do Projeto InterPARES*, “Arquivo & Administracao”, vol. 4, no. 1, Jan–Jun 2005, s. 5–18.
- *Towards an Archival Theory of Digital Preservation. The Conceptual Findings of the InterPARES Project* [w:] *Memorias del Coloquio internacional*

sobre el patrimonio documental en papel y digital, Archivo Nacional de la Republica de Cuba y la Oficina Regional de la UNESCO, 16–18 de marzo de 2005, La Habana 2005 (wydanie na CD).

2004

- *L'archivio storico. custode affidabile in un mondo che va digitale* [w:] *Senato della Repubblica*, ed. D. Citi, G. Archivi per la Storia dei Parlamenti, Rubbettino Editore, Catanzaro 2004, 59–68.
- *Authenticity Requirements for Electronic Records* [w:] *Preservation of Electronic Records. New Knowledge and Decision-Making*, Canadian Conservation Institute, Ottawa 2004, s. 25–30.
- *The Concept of Record in Experiential, Interactive and Dynamic Environments* [w:] *Diplomatic and Technological Approaches to the Analysis of the Record*, ed. J.A.Ch. Guimaraes, Universidade Estadual Paulista — UNESP, Marilia 2004, Chapter 4.
- *El Concepto de Valoracion y Teoria Archivistica*, “Revista D’Arxius”, 2004, s. 217–242 (jest to tłumaczenie artykułu *The Concept of Appraisal in Archival Science* z “The American Archivist” z 1994, zob. niżej).
- *La conservation a’ long terme des documents dynamiques et interactifs. InterPARES 2, “Document Numerique”* 2004, vol. 8, no. 2, s. 73–86.
- L. Duranti, J.-F. Blanchette, *The Authenticity of Electronic Records. The InterPARES Approach* [w:] *Proceedings of the Society for Imaging Science and Technology Archiving Conference, April 20–23, 2004*, The Society for Imaging Science and Technology, Springfield 2004, s. 215–220.
- *Il Film Digitale. Qual’e’ la Versione Originale e Autentica?*, “Archivi per la storia” 2004, vol. 16, no. 1–2, s. 325–337.
- *An Intellectual Framework for Policies, Strategies, and Standards* [w:] *The Long-term Preservation of Authentic Electronic Records. Findings of the InterPARES Project*, Biblioteca di Archivi & Computer, San Miniato 2004.
- *Pour une diplomatie des documents electroniques* [w:] *Bibliothèque de l’Ecole des chartes*, Ecole des chartes, Paris 2004, s. 105–125.
- *Pour une diplomatie des documents electroniques*, “Bibliothèque de l’Ecole des chartes. special issue on Exportations de la diplomatie”, Ecole des chartes, Paris 2004, s. 105–125.

2003

- *Autenticidad y valoracion. la teoria de la valoracion enfrentada a los documentos electronicos*, “Tabula. special issue on El refinado arte de la destruccion. la seleccion de documentos” 2003, no. 6, s. 13–22.
- *The Authenticity of Electronic Records and Its Preservation Over the Long Term* [w:] *Electronic proceedings of the Hawaii International Conference on Arts and Humanities, Honolulu 12–15 January 2003*, Pacific University of Hawaii, Honolulu 2003.

- *More Than Information, Other Than Knowledge. The Nature of Archives in the Digital Era*, “Cadernos BAD” 2003, vol. 2, s. 6–16.

2002

- *Authenticity and Appraisal. Appraisal Theory Confronted with Electronic Records* [w:] *Proceedings of the 3rd International Colloquium on Library and Information Science*, “The refined art of the destruction. records’ appraisal and disposal”, October 9–11, Salamanca, University of Salamanca, Salamanca 2002 (wydanie na CD).
- *The Challenge of Digital Photography and the InterPARES 2 Project*, „Dossier on Archivi Fotografici. Photographic archives”, Supplemento a Il Mondo degli Archivi Anno X Nuova Serie 2002, no. 1, s. 72–76 (toż po włosku: *La sfida sulle fotografie digitali e il Progetto InterPARES 2*, ibidem, s. 4–7).
- *La conservazione nel tempo dell’affidabilità e autenticità dei documenti elettronici* [w:] *Le carte operose*, ed. G. Tato, Associazione Nazionale Archivistica Italiana, Trieste 2002, s. 507–516.
- L. Duranti, T. Eastwood, H. MacNeil, *Preservation of the Integrity of Electronic Records*, Kluwer Academic Publishers Group, Dordrecht 2002.
- *Merging the Old with the New. The Management of Electronic Records in Canada in Theory and in Practice* [w:] *Proceedings of the 2nd International Seminar of Archives of Hiberic Tradition, Rio de Janeiro 18–23 November 2002*, National Archives of Brazil, Rio de Janeiro 2002.
- *An Overview of the InterPARES Project* [w:] *Information Management Challenges – Everyday Issues. Electronic proceedings of the International Conference “Opening Doors. New Challenges and Opportunities in the Electronic Age”*, Information, Science and Technology Agency and the Office of the Information and Privacy Commissioner of British Columbia, Victoria 2001, <<http://www.ista.gov.bc.ca>>.

2001

- *Concepts and Principles for the Management of Electronic Records*, “The Information Society. An International Journal” 2001, vol. 17, s. 271–279.
- *Concepts, Principles and Methods for the Management of Reliable and Authentic Electronic Records Throughout their Life Cycle* [w:] *Proceedings of the Second International Conference on Office Information System OA (OIS) Beijing China*. OA(OIS), 2000, Beijing 2001 (wydanie na CD ROM).
- L. Duranti, K. Thibodeau, *The InterPARES Research Project*, “Information Management Journal”, vol. 35, no. 1, January 2001, s. 44–50.
- *Formazione professionale per records managers. la situazione nordamericana*, “Archivi per la Storia” 2001, vol. 14, no. 1–2, 2001, s. 253–258.
- *The Impact of Digital Technology on Archival Science*, “Archival Science” 2001, vol. 1, no. 1, s. 39–55.

- *The Long-term Preservation of Authentic Electronic Records* [w:] *Proceedings of the First Ph.D. Forum on Archives — November 17–19, Beijing, China*, Renmin University of China, Beijing 2001, s. 251–261.
- *The Long-term Preservation of Electronic Records* [w:] *Proceedings of the 27th International Conference on Very Large Data Bases—September 11–14, 2001, Roma, Italy*, Morgan Kaufmann Publishers, Roma 2002, s. 625–629.
- *Origin and Development of the Concept of Archival Description*, “Stichting Archiefverzorging–Jaarboek. ‘Toegang’”, Amsterdam 2001, s. 95–102 (przedruk artykułu. *Origin and Development of the Concept of Archival Description*, “Archivaria”, no. 35, Spring 1993, s. 47–54, zob. niżej).
- *La Society of American Archivists (SAA)*, “Archivi per la Storia”, vol. 14, no. 1–2, 2001, s. 383–390.

2000

- *The InterPARES project* [w:] *Proceedings of the Symposium “How Do You Know It’s The Real Thing? Authentic Records in the Electronic Age”*, Vancouver, B.C., 19 February 2000, Vancouver, B.C.. Istituto Italiano di Cultura, 2000, s. 10–24.
- *The Long Term Preservation of the Authenticity of Electronic Records* [w:] *Proceedings of the Fourth General Conference of EASTICA on ‘Records Appraisal and Preservation of Electronic Records’*, “East Asian Archives”, vol. 6, August 2000, s. 91–100.
- *Meeting the Challenge of Contemporary Records. Does It Require a Role Change for the Archivist?*, “The American Archivist”, vol. 63, no. 1, Spring/Summer 2000, s. 7–14.
- *The Society of American Archivists and Graduate Archival Education. A Sneak Preview of Future Directions*, “The American Archivist”, vol. 63, no. 2, Fall 2000, s. 237–242.

1999

- *D’aquí a l’eternitat. conceptes i principis de la gestió de documents electrònics*, “Lligall”, 1999, vol. 14, s. 113–131.
- *Archival Doctoral Education. An Issue and a Challenge for the Archival Profession*, “Archival Outlook”, July/August 1999, s. 4, 23.
- *Archival Education and the Modern Asian Archivist*, “East Asian Archives” 1999, vol. 5, s. 6–20.
- *Arhivski zapisi. Teorija i praksa*, Hrvatski državni arhiv, Zagreb 2000 (tłumaczenie książki *I documenti archivistici. La gestione dell’archivio da parte dell’ente produttore* poszerzone o nowy wstęp i dodatkowy rozdział).
- *Batir un avenir pour les documents électroniques. le projet InterPARES* [w:] *Actes du 29e Conges de L’Association des archivistes du Quebec*, Sillery, Que., Association des Archivistes du Quebec, Quebec 2000, s. 164–170.

- *Concepts and Principles for the Management of Electronic Records, or Records Management Theory is Archival Diplomatics*, "Records Management Journal", vol. 9, no. 3, 1999, s. 149–172.
- *La conservazione a lungo termine di documenti elettronici autentici. il progetto InterPARES*, "Archivi per la storia" 1999, vol. 12, no. 1–2, s. 155–167.
- *Fulfilling the Education Function. A Must for SAA*, "Archival Outlook", January/February 1999, s. 4, 35.
- *The Future of Archival Scholarship* [w:] *The Archivist and the Millennium*, eds. A. Holland, T. Quinlan and R. Lohen, University College Dublin Press, Dublin 1999.
- *La gestione dei documenti elettronici. problemi e possibili soluzioni, Atti del Congresso ANAI 1999*, ANAI, Roma 2000.
- *Permanently Authentic Electronic Records. An International Call to Action* [w:] *Proceedings of the DLM-Forum on electronic records, Brussels, 18–19 October 1999*, European Communities, Luxembourg 1999, s. 158–163.

1998

- *Diplomatics. New Uses for An Old Science*, SAA, ACA and Scarecrow Press, Chicago 1998 (książkowe wydanie cyklu sześciu artykułów opublikowanych w kanadyjskim czasopiśmie „Archivaria” w latach 1989–1992, poszerzone przez autorkę o nowy, 30-stronicowy wstęp).
- L. Duranti, W. Underwood, D. Prescott and M. Kindl, *IDEF Methodology and the Reengineering of Records Management* [w:] *Reengineering in Action. The Quest for World Class Excellence*, ed. Ch.M. Khoong, Singapore. Imperial College Press, London 1998.

1997

- *The Archival Bond*, "Archives and Museum Informatics" 1997, vol. 11, no. 3–4, s. 213–218.
- *La Ciencia Archivística*, transl. and ed. M. Vazquez, Pontificia Universidad Católica del Perú, Lima 1997 (samodzielne, książkowe wydanie tłumaczenia na język hiszpański tekstu *Archival Science* opublikowanego w *Encyclopaedia of Library and Information Science* 1996, vol. 59; zob. niżej).
- L. Duranti, H. MacNeil, *Come proteggere l'integrità dei documenti elettronici. una panoramica della ricerca condotta all'università del British Columbia*, "Archivi & Computer" 1997, vol. 3, s.119–144.
- L. Duranti, H. MacNeil, *The Preservation of the Integrity of Electronic Records. an Overview of the UBC–MAS Research Project*, "Archivaria", no. 42, Spring 1997, s. 46–67, <<http://journals.sfu.ca/archivar/index.php/archivaria/article/view/12153/13158>> [dostęp: 12 marca 2015].
- L. Duranti, W.E. Underwood, D. Prescott, M. Kindl, *Extensions of IDEF Methodology Based on US Department of Defense Experience in Reengineering Records Management* [w:] *Proceedings of the World Multiconfer-*

ence on Systemics, Cybernetics and Informatic., *Sci '97 Focus Symposium on Business Process Reengineering*. 7–11 July 1997, Caracas Venezuela, 1997.

- *The Preservation of the Integrity of Electronic Records* [w:] *Proceedings of the DLM-Forum on electronic records*, Brussels, 18–20 December 1996, European Communities, Luxembourg 1997, s. 60–65.
- *I documenti archivistici. La gestione dell'archivio da parte dell'ente produttore*, Roma. Ministero per i Beni Culturali e Ambientali, Direzione Generale degli Archivi, 1997, według słów autorki książka ta jest rodzajem swego rodzaju długu, który prof. Duranti chciała spłacić wobec kraju pochodzenia.
- *The Thinking About Appraisal of Electronic Records. Where We Have Been and Where We Are Going*, “Janus. International Council on Archives”, Paris, ICA, 1997.
- *The Recordkeeper In Society. An International Perspective* [w:] *Proceedings. Records Management Association of Australia, 14th Convention, 15–17 September 1997, Perth, Western Australia*, Perth 1997, s. 7–17.

1996

- *Archival Science* [w:] *Encyclopaedia of Library and Information Science*, ed. A. Kent, vol. 59, Marcel Dekker, INC., New York, Basel, Hong Kong 1996, s. 1–19.
- *Archives as a Place*, “Archives & Manuscripts” 1996, vol. 24, no. 2, s. 242–255.
- *Diplomatica. Usos Nuevos para una Antigua Ciencia*, traducción, prologo y presentation de M. Vazquez, Sevilla. S&V Ediciones, Carmona 1996 (przetłumaczone na hiszpański książkowe wydanie cyklu sześciu artykułów opublikowanych w kanadyjskim czasopiśmie „Archivaria” w latach 1989–1992).
- L. Duranti, H. MacNeil, *Protecting Electronic Evidence. A Third Progress Report on a Research Study and Its Methodology*, “Archivi & Computer” 1996, vol. 5, s. 343–404.
- L. Duranti, H. MacNeil, W.E. Underwood, *Protecting Electronic Evidence. A Second Progress Report on a Research Study and Its Methodology*, “Archivi & Computer” 1996, vol. 1, s. 37–69 (włoskie tłumaczenie tego artykułu ukazało się w “Archivi & Computer” 1996, vol. 2, s. 119–153).
- *I principi di provenienza e dell'ordine originario in nordamerica*, “Archivi & Computer” 1996, vol. 3/4, s. 347–357.
- *The Thinking About Appraisal of Electronic Records*, “Archivi & Computer” 1996, vol. 6, s. 493–518.

1995

- *The Concepts of Reliability and Authenticity and their Implications*, “Archivaria”, no. 39, Spring 1995, s. 5–10.
- *Diplomatica. Usos Nuevos para una Antigua Ciencia*, traducción, prologo y presentation de M. Vazquez, Universidad Nacional de Cordoba, Cordoba 1995 (prze-

tłumaczone na hiszpański książkowe wydanie cyklu sześciu artykułów opublikowanych w kanadyjskim czasopiśmie „Archivaria” w latach 1989–1992).

- L. Duranti, T. Eastwood, *Protecting Electronic Evidence. A Progress Report on a Research Study and Its Methodology*, “Archivi & Computer” 1995, vol. 3, s. 213–250.
- *Medieval Universities and Archives*, “Archivaria”, no. 38, Fall 1994, s. 37–44.

1994

- *Caratteristiche intrinseche degli strumenti informatici*, “Rassegna degli Archivi di Stato”, t. 54, no. 1, genn./apr. 1994, s. 57–65.
- *The Concept of Appraisal in Archival Science*, “The American Archivist”, vol. 57, Spring 1994, s. 328–344.
- *La definizione di memoria elettronica. il passo fondamentale nella sua preservazione* [w:] *L’eclisse delle memorie*, eds. T. Gregory and M. Morelli, Editori Laterza, Bari 1994, s. 147–160.
- *The Records. Where Archival Universality Resides*, “Archival Issues” 1994, vol. 19, no. 2, s. 83–94.
- *Registros Documentais Contemporaneos como Provas de Acao* [w:] *Estudos Historicos. 20 CPDOC anos*, ed. F.G. Vargas, Fundacao Getulio Vargas, Rio de Janeiro 1994, s. 49–64.
- *Standards Aperti versus Standards Proprietari. una scelta informatica e professionale, ma anche sociale e politica*, “Archivi & Computer” 1994, vol. 1, s. 67–77.
- *Technology Trends. Commentary*, “The American Archivist” 1994, vol. 57, Winter, s. 36–40.

1993

- *The Archival Body of Knowledge. Archival Theory, Method, and Practice and Graduate and Continuing Education*, “The Journal of Education for Library and Information Science” 1993, vol. 34, Winter, s. 8–24.
- *Origin and Development of the Concept of Archival Description*, “Archivaria” 1993, no. 35, Spring, s. 47–54; <<http://journals.sfu.ca/archivar/index.php/archivaria/article/view/11884/12837>> [dostęp: 12 marca 2015].

1991

- *Diplomatics. New Uses for an Old Science, Part IV*, “Archivaria”, no. 31, Winter 1990–1991, s. 10–25, <<http://journals.sfu.ca/archivar/index.php/archivaria/article/view/11716>> [dostęp: 13 marca 2015].
- *Diplomatics. New Uses for an Old Science, Part V*, “Archivaria”, no. 32, Summer 1991, s. 6–24, <<http://journals.sfu.ca/archivar/index.php/archivaria/article/view/11758/12708>> [dostęp: 13 marca 2015].
- *Diplomatics. New Uses for an Old Science, Part VI*, “Archivaria”, no. 33, Winter 1991–1992, s. 6–24. <<http://journals.sfu.ca/archivar/index.php/archivaria/article/view/11795>> [dostęp: 13 marca 2015].

- *What is Records Management Theory* [w:] *Proceedings. Seventh Canadian Records Management Conference, Vancouver, British Columbia. April 7–10, 1991*, St. Laurent, Quebec. ARMA, Region VIII, 1991, s. 28–35.

1990

- *Diplomatics. New Uses for an Old Science, Part II*, “Archivaria”, no. 29, Winter 1989–1990, s. 4–17, <<http://journals.sfu.ca/archivar/index.php/archivaria/article/view/11605/12552>> [dostęp: 12 marca 2015].
- *Diplomatics. New Uses for an Old Science, Part III*, “Archivaria”, no. 30, Summer 1990, s. 4–20, <<http://journals.sfu.ca/archivar/index.php/archivaria/article/view/11659/12607>> [dostęp: 12 marca 2015].
- *Glossary of Archivists, Manuscripts Curators, and Records Managers*, ed. L. Duranti, Society of American Archivists, Chicago 1990.
- *Is There a Records Management Theory?*, Proceedings of ARMA International’s 35th Annual Conference. November 5–8, 1990, Prairie Village, Kansas. ARMA International, San Francisco 1990, s. 814–822.
- *So? What Else is New? The Ideology of Appraisal Yesterday and Today* [w:] *Archival Appraisal. Theory and Practice, Proceedings of the Joint Meeting of the Association of British Columbia Archivists and the Northwest Archivists Association, Vancouver, British Columbia, April 26–28, 1990*, ed. Ch. Hives, Archives Association of British Columbia, Vancouver 1990, s. 1–14.

1989

- *Diplomatics. New Uses for an Old Science* [Part I], “Archivaria”, no. 28, Summer 1989, s. 7–27, <<http://journals.sfu.ca/archivar/index.php/archivaria/article/view/11567/12513>> [dostęp: 13 marca 2015] (artykuł nagrodzony *W. Kaye Lamb Prize* za 1989 r.).
- *The Odyssey of Records Managers, Part I*, “Records Management Quarterly” 1989, vol. 23, no. 3, s. 3–11.
- *The Odyssey of Records Managers, Part II*, “Records Management Quarterly” 1989, vol. 23, no. 4, s. 3–11.

1988

- *Education and the Role of the Archivist in Italy*, “The American Archivist” 1988, vol. 51, Summer, s. 346–355.

1986

- *Records Management in Italy*, “The American Archivist” 1986, vol. 49, Fall, s. 459–462.

1983

- *L'appannaggio Beauharnais nelle carte dell'Archivio di Stato di Roma e dell'Archivio Segreto Vaticano*, “Rassegna degli Archivi di Stato”, t. 18, no. 1, genn./apr. 1983, s. 119–127.
- *Le carte dell'Archivio della Congregazione di Sanita nell'Archivio di Stato di Roma* [w:] *Studi in onore di Leopoldo Sandri 2*, Ministero per i Beni Culturali e Ambientali, Roma 1983, s. 457–472.

1978

- *L'organizzazione archivistica danese*, "Annali della Scuola Speciale per Archivisti e Bibliotecari" 1978, vol. 14, s. 22–41.

1977

- *Domenico Chiaves* [w:] *Dizionario Biografico degli Italiani*, t. 21, *Enciclopedia Treccani*, Roma 1977.
- *Pietro Carmine* [w:] *Dizionario Biografico degli Italiani*, t. 20, *Enciclopedia Treccani*, Roma 1977.

1974

- *Luigi Federico Menabrea*, *Presidente del Consiglio*, "Rassegna Storica del Risorgimento" 1974, vol. 52, no. 1, s. 2–37.

Inwentarze archiwalne

- *Archivio di Stato di Roma, Miscellanea del governo francese (1809–1814). Nos. 1–127*, Archivio di Stato di Roma, Roma 1984.
- *Archivio di Stato di Roma, Camerale II. Camerlengato e Tesorierato. Nos. 1–30*, Archivio di Stato di Roma, Roma 1981.
- *Archivio di Stato di Roma, Computisteria generale, Divisione VIII (Soldatesche e marina). Nos. 1–108, Registers 191–383*, Archivio di Stato di Roma, Roma 1980.
- *Archivio di Stato di Roma, Zecca. Nos. 1–98*, Archivio di Stato di Roma, Roma 1979.
- *Archivio di Stato di Roma, Camerale II. Consolati. Nos. 1–5*, Archivio di Stato di Roma, Roma 1984.

Nagrody i wyróżnienia

Jacob Biely Research Prize. *University of British Columbia, 2006.* Uznawana za najważniejszą naukową nagrodę UBC. Nagroda przyznawana jest corocznie jednemu z nauczycieli akademickich za wybitną publikację o prowadzonych badaniach.

Emmett Leahy Award. San Antonio, Texas, 22 października 2006 r. Nagroda

Prof. Duranti z doroczną nagrodą imienia Emmetta Leahy'ego, prekursora nowoczesnego zarządzania dokumentacją. Obszerną rekomendację i podziękowanie wyróżnionej można znaleźć na stronie: <<http://www.emmettleahyawa>> [dostęp: 17 marca 2015]

imienia Emmetta Leahy'ego za rok 2006 w uznaniu zasług przy realizacji projektu *InterPARES*.

Frontiers in Research Award. *British Columbia Innovation Council*, 2006. Nagroda dla osoby lub małego zespołu, którego innowacyjne rozwiązania badawcze doprowadziły do istotnych nowych osiągnięć naukowej i technicznej wiedzy.

Killam Research Prize in the Senior Art category. *University of British Columbia*, 2005.

Academic of the Year Award. *Canadian Universities Faculty Associations/ British Columbia*, 1999. Przyznawana corocznie nagroda dla uhonorowania wybitnych zasług dla społeczeństwa przez wytwarzanie, upowszechnianie lub realizację twórczych pomysłów. W przypadku prof. Duranti, w uznaniu za „przełomowe prace Duranti w dziedzinie uwierzytelniania i ochrony elektronicznej dokumentacji.”

W. Kaye Lamb Prize.

Association of Canadian Archivists, 1990. Przyznawana autorowi artykułu przyczyniającemu się do największego postępu w archiwalnym myśleniu.

Inducted Fellow of the Society of American Archivists.

Society of American Archivists, 1998. Za zasługi dla archiwistyki, za wybitne publikacje, nauczanie, pracę w międzynarodowych i krajowych organizacjach oraz za pracę dla samego Towarzystwa SAA.

Oliver Wendell Holmes Award.

Society of American Archivists, 1985. Przyznawana corocznie nagroda dla zagranicznego specjalisty archiwalnego.

Nagrania wystąpień

Uniwersytet Yale, New Haven, Connecticut, 4 listopada 2014 r. Prof. Duranti w ramach dorocznych wykładów Biblioteki Uniwersytetu Yale miała prezentację na temat: „Przymusowa trwałość wtórna. Czy wiele kopii zastąpi jeden oryginał?” (*Involuntary Secondary Permanence. Do many copies replace the one original?*). Szczegóły <<http://calendar.yale.edu/cal/library/day/20141104/Conference/CAL-2c9cb3cd-4803b9f5-0148-13ddc971-000025c8bedework@yale.edu/>> oraz <<http://web.library.yale.edu/departments/preservation/lecture-series/>>, natomiast nagranie wystąpienia prof. L. Duranti znajduje się na stronie. <<https://www.youtube.com/watch?v=lIDN3fxlvsA&feature=youtu.be>> oraz komplet slajdów. <http://web.library.yale.edu/sites/default/files/files/2014_Pres lec_Duranti.pdf> [dostęp: 16 marca 2015].

New Dehli, Indie, konferencja APA-CDAC, 5–6 lutego 2014 r. Międzynarodowa konferencja *Digital Preservation and Development of Trusted Digital Repositories*, podczas której prof. L. Duranti wygłosiła referat pt. „Ochrona w chmurze drogą ku międzynarodowym podstawom równowagi zaufania i wia-

rygodności” (*Preservation in the Cloud. Towards an International Framework for a Balance of Trust and Trustworthiness*). Całość materiałów z konferencji zamieszczona na stronie: <<http://www.ndpp.in/APA-DPDTR-2014/download/Book-Trusted-Digital-Repositories-APA-CDAC-2014.pdf>> (referat prof. L. Duranti na s. 23–38), nagranie wystąpienia zob.: <<https://www.youtube.com/watch?v=EkbiYXIaFnc>> [dostęp: 11 marca 2015].

Vancouver, konferencja UNESCO, 26–28 września 2012 r. Konferencja UNESCO „Pamięć Świata w Epoce Cyfrowej. Digitalizacja i Ochrona”. Prof. L. Duranti wygłosiła 26 września referat pt. „Zaufanie oraz kolidujące ze sobą prawa w środowisku cyfrowym”.

Tłumaczenie tego wystąpienia zostało opublikowane w „Archeionie” (2012, t. 113)

Całość materiałów konferencji jest dostępna w Internecie. <<http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/events/calendar-of-events/events-websites/the-memory-of-the-world-in-the-digital-age-digitization-and-preservation/>> [dostęp: 16 marca 2015], nagranie wystąpienia prof. L. Duranti zob.: <<http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/events/calendar-of-events/events-websites/the-memory-of-the-world-in-the-digital-age-digitization-and-preservation/webcast-recordings/>> oraz <http://www.unesco.org/archives/multimedia/index.php?s=films_details&pg=33&id=2775> [dostęp: 16 marca 2015].

Archiwum Narodowe Portugalii, Lizbona, 19–20 września 2013 r. W portugalskim Arquivo Nacional da Torre do Tombo w 2013 r. zorganizowano Pierwsze seminarium ochrony wspólnego dziedzictwa cyfrowego (*1º seminário de preservação comum de património digital*), podczas jego trwania naczelnik Departamentu Innowacji i e-Administracji w Naczelnej Dyrekcji Archiwów, Francisco Barbedo, przeprowadził za pośrednictwem Internetu wywiad z prof. L. Duranti. Nagranie tej rozmowy znajduje się na stronie: <<https://vimeo.com/75871570>> [dostęp: 16 marca 2015].

Moskwa, konferencja Infodocum, 16–8 kwietnia 2013 r. Konferencja Infodocum 2013 miała temat. „Efektywność przepływu dokumentacji w rządzie i samorządach terytorialnych”. Prof. L. Duranti prezentowała tam za pośrednictwem Internetu referat pt. „Dokumentacja w chmurze. Przejrzystość i kontrola handlowa a gospodarka i bezpieczeństwo” (*Records in the Cloud. Trading Transparency and Control for Economy and Security*). Slajdy w języku rosyjskim (tłum. N. Khramtsovsky, A. Khramtsovsky) *Документы в «облаке»*. *Лючиана Дюранти — Экономическая эффективность и защищённость за счёт прозрачности и контроля* znajdują się na stronie: <<http://www.slideshare.net/sspchram/ss-23620343>>, natomiast całość wystąpienia w języku angielskim (z wyświetlanymi równolegle slajdami po rosyjsku) są na stronie: <<http://mediasitemob1.mediagroup.ubc.ca/Mediasite/Play/83e9a4d70f9f42fba1b3fd697b8f321e1d>> [dostęp: 16 marca 2015].

Leszek Pudłowski, *Luciana Duranti — the Archivist in the Time of Globalization*. Prof. Luciana Duranti is one of the most distinguished luminaries of global archival studies. Born in an Italian family where “almost everyone was a professor”, she received a thorough classical and historical education with a specialization in archival studies. She worked at the State Archives of Rome and lectured at the University of Rome. In 1987, she moved to Canada and has been working at the University of British Columbia ever since. Her knowledge and years of experience have allowed her to combine the medieval tradition of palaeography with cutting-edge technology. She has published papers on archival theory and methodology, and since 1999 has led the InterPARES project, possibly the longest-running international archival project. She actively combines Italian research traditions with Canadian, American, Australian, and Latin American concepts. In 2013, she launched the interactive Internet database known as MAT Multilingual Archival Terminology, which currently includes 23 languages thanks to multi-national cooperation.

Leszek Pudłowski, *Luciana Duranti — l'archiviste au temps de la mondialisation*. Le professeur Luciana Duranti fait partie d'un groupe d'archivistes au rayonnement mondial. Provenant d'une famille italienne où « presque tout le monde était professeur », elle a bénéficié d'une excellente éducation classique et historique en matière d'archivage. Elle a travaillé et enseigné à l'université de Rome. En 1987, elle a déménagé au Canada, où elle a obtenu un poste à l'université de Colombie-Britannique, poste qu'elle occupe jusqu'à ce jour. Forte de son expertise et de son expérience en archivage de longue date, elle a allié la tradition médiévale de paléographie aux technologies les plus modernes. Elle est l'auteur de publications en matière de théorie et de méthodologie d'archivage et elle mène parallèlement ce qui s'avère sans doute le plus long projet international d'archivage : InterPARES. De façon dynamique, elle combine les traditions de recherche italiennes, canadiennes, américaines, australiennes ou encore latino-

américaines. En 2013, elle a mis à disposition sur Internet une base de données interactive : Terminologie archivistique multilingue (*MAT Multilingual Archival Terminology*) disponible dans une vingt-trois de langues grâce à une coopération entre de nombreux pays.

Лешек Пудловски, *Лючиана Дюранти* — архивист во время глобализации. Профессор Лючиана Дюранти принадлежит к самому узкому кругу светил мирового архивоведения. Она родилась в итальянской семье, в которой „почти все были профессорами”, получила основательное классическое и историческое образование с архивной специализацией. Она работала в архивах и преподавала в Римском университете. В 1987 году она переехала в Канаду и работает до сегодняшнего дня в Университете Британской Колумбии. Благодаря своим знаниям и многолетнему архивному опыту она связывает средневековую традицию палеографии с новейшими достижениями техники. Она публикует статьи и книги на темы из области архивной теории и методологии и, одновременно, с 1999 г. ведет, наверное, самый продолжительный международный архивный проект InterPARES. Она активно сочетает итальянские исследовательские традиции с канадскими, американскими, австралийскими или латиноамериканскими. В 2013 г. она предоставила доступ в Интернете к интерактивной базе данных — многоязычной базе данных архивной терминологии Международного совета архивов (*Multilingual Archival Terminology, MAT*). Эта база благодаря сотрудничеству со многими странами включает в себя 23 языков.